

OHAL'İN 1. YILINDA
DEMOKRASİ
ENKAZ
ALTINDA

DEMOKRASİ
İÇİN BİRLİK

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	3
HUKUKSUZLUK ve KEYFİLİK DÖNEMİ.....	5
KUVVETLER AYRILIĞININ ve PARLAMENTER DEMOKRASİNİN YOK EDİLMESİ.....	9
OHAL'DE YAYGIN ve SİSTEMATİK İŞKENCE.....	13
BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ OHAL'DE DİBE VURDU.....	19
SİVİL TOPLUMU YOK ETME ÇABALARI.....	25
AKADEMİCEZALANDIRILIYOR.....	28
YAYINCILIĞIN O HALİ; TUTUKLANAN YAZARLAR KAPATILAN YAYINEVLERİ.....	32
EMEKÇİLER OHAL KISKACINDA.....	35
OHAL'DE ÇEVRE.....	41
OHAL SAĞLIĞA ZARARLI.....	44
OHAL DÖNEMİNDE KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET ve HAK İHLALLERİ ARTTI.....	46
OHAL'DE LBGİTİ BİREYLER İÇİN SOKAKLAR DAHA GÜVENSİZ.....	50
YEREL YÖNETİMLERDE KAYYUM YIKIMI.....	53
GÜNEYDOĞU'DA YIKIMLAR, GÖÇ ve MÜLKSÜZLEŞTİRME.....	56
OHAL'DE KÜLTÜR SANAT YASAK.....	61
KRİZİN EŞİĞİNDEKİ EKONOMİYE OHAL DESTEĞİ.....	64

GİRİŞ

15 Temmuz 2016'da gerçekleşen darbe girişiminden sonra ilan edilen Olağanüstü Hal bir yılını doldurdu. OHAL dönemi, Türkiye'de yaşanan demokrasi krizini derinleştirdi. 15 Temmuz öncesi de ülkede demokrasiyenin ve hukuk devletinden söz edilemiyordu. Yargı bağımsızlığı yok edilmişti. Demokrasi bütün kurumlarıyla çöküş sürecine girmişti. Ancak OHAL dönemi Anayasayla ve uluslararası sözleşmelerle güvenceye alınmış bütün temel hakların ihlal edildiği bir hukuksuzluk keyfilik zulüm ve baskı dönemi olarak tarihe geçti.

Çıkarılan 26 KHK, darbeye sınırlı olmayan çok geniş bir alanda, temel hak ve özgürlüklerin ihlaline yol açtı. Gözaltı sürelerinin bütün uluslararası hak sözleşmeleri çiğnenerek 30 güne çıkartılması, yaygın işkence ve kötü muamele, savunma hakkının kısıtlanması, milletvekillerinin tutuklanması, belediyelere kayyum atanması, kitlesel işten çıkarmalar, hüküm giymemiş insanların maaş, emeklilik ve benzeri özlük haklarından mahrum edilmesi pasaportların iptali, kapatılan dernekler, vakıflar, malvarlıklarına hukuksuzca el konulması gibi uygulamalarla geçirdiğimiz bir yıl toplumsal, insani, doğal, kentsel bütün alanlarda korkunç bir yıkım manzarası ortaya çıkardı.

Grevler ertelendi, gazeteler, dergiler televizyonlar kapatıldı. Gazeteciler yazarlar hapsedildi. Medya çoğulculuğu yok edildi. Halkın haber alma özgürlüğü elinden alındı. Alan, bağımsız ve tarafsız olmayan yandaş basına kaldı. Doğal tarihi varlıklar üzerinde kamu ve yargı denetiminin hiçe sayıldığı bir tahribat gerçekleşti. LGBTİ bireylere ve kadınlara yönelik şiddet arttı. KHK'lar Güneydoğu'da sürgün, yıkım, mülksüzleştirme anlamına geldi.

Hukuksuz şekilde bir gecede işsiz kalanlar aileriyle birlikte açlığa mahkum edildi. Hak arama yollarının tümüyle kapalı olduğu bu dönemde

intihar vakalarına kadar uzanan büyük bir insani yıkım gerçekleşti. İki eğitimci Nuriye Gülmen ve Semih Özakça işlerine iadeleri için açlık grevi başlattı. Bu raporun yayınladığı sırada açlık grevlerinin 134. gününde hapishanede ölümlerle pençeleşiyorlar. Yine iki olay, CHP milletvekili Enis Berberoğlu'nun casusluk suçlamasıyla tutuklanması ve Büyükkada'da toplantı yapan insan hakları savunucularının gözaltına alınması ve tutuklanması yaşadığımız dönemi en iyi biçimde simgeliyor.

Demokrasi İçin Birlik olarak OHAL döneminde çeşitli alanlardaki hak ihlallerini ve OHAL bahane edilerek gerçekleştirilen hukuksuzluk ve yıkımı bütün vecheleriyle ortaya koymak istedik. Raporu hazırlarken çeşitli uluslararası ve ulusal kuruluşların değerli çalışmalarından, gazetelere yansıyan açıklamalardan, sayısız kişinin emeğinden yararlandık.

Raporda göreceğiniz gibi her alanda sayısız hak ihlali var. Bu ihlallerin hepsine yer vermek olanaksız. Yer veremediğimiz binlerce ihlali, hak örgütlerinin dönemsel raporları henüz çıkmadığından ulaşamadığımız rakamlar var. Genel manzara bu raporun kapsayabildiğinden çok daha ürkütücü. Yine de raporun OHAL'in dokunduğu her alanda nasıl bir yıkıma yol açtığını bir ölçüde ortaya koyabilmesini umuyoruz.

Demokrasiyi ve hukuk devletini ortadan kaldıran uygulamaları gündemde tutmanın yurttaş denetimi sağlamanın, ülkeyi yönetenlerin ülkenin yüzde ellisini yurttaştan saymadıkları bir ortamda, “hayır biz varız. Demokratik bir ülkede barış içinde yaşamak arzumundan vazgeçemeyeceğiz” demenin, ortak mücadele yolları ve zemini yaratmanın önemine inanıyoruz. Raporun OHAL'in kaldırılması KHK'ların iptal edilmesi için verdiğimiz mücadeleye katkı yapması umuduyla, dostlukla.

Herkes İçin Demokrasi
Demokrasi İçin Birlik

HUKUKSUZLUK ve KEYFİLİK DÖNEMİ

Demokrasıyla yönetilen hukuk devletinde, olağanüstü halin çerçevesi de hukuk kurallarıyla çizilir. Devletin olağanüstü halde de demokrasi ve insan haklarının çizdiği belirli sınırlar içinde hareket etmesi gerekir.

Anayasa'nın 15. maddesi uluslararası yükümlülükleri ihlal etmemek kaydıyla, olağanüstü halde, "durumun gerektirdiği ölçüde" temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının tamamen veya kısmen durdurulabileceğini belirtiyor. Olağanüstü Hal'de bile kişinin, yaşam hakkı, maddi ve manevi varlığının bütünlüğü, kimsenin din vicdan düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağı ve bunlardan dolayı suçlanamayacağı, suç ve cezaların geçmişe yürütülememesi, suçluluğu mahkeme kararıyla saptanıncaya kadar kimsenin suçlu sayılmaması gibi temel hak ve özgürlüklere dokunulmuyor.

Uluslararası sözleşmelerin askıya alınması

Türkiye 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında uymakla yükümlü olduğu Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar sözleşmesinin yükümlülüklerinin kısıtlanabileceğine ilişkin BM genel sekreterliğine 21 Temmuz 2016'da başvuruda bulundu. Yine 21 Temmuz'da Avrupa Konseyi Genel Sekreterine OHAL kanunu ile bilgi verdi ve AİHS'ten kaynaklanan yükümlülüklerin sözleşme izin verdiği ölçüde kısıtlanabileceğini bildirdi.

Türkiye'nin uymakla yükümlü bulunduğu uluslararası hukuk, askıya alma hakkının kullanımında askıya alma teşkil edecek önlemlerin gerek kapsam gerek süre açısından duruma ait zorunlukların gerektirdiği ölçüde olması hükmünü içeriyor. Alınacak önlemler ve uygulamalar AİHM ve BM İnsan Hakları Komitesi denetimine tabi. Askıya almada amaçlanan ise, insan haklarının gözetilmesi açısından normal halin yeniden

tesisi. Alınan önlemler uluslararası hukuktan kaynaklan yükümlülüklerle ve uluslararası insancıl hukuka aykırı olamıyor. Yaşama hakkı, işkence ve zalimane onur kırıcı cezanın yasaklanması, kölelik yasağı, kanun önünde tanınma hakkı, düşünce ve inanç özgürlüğü kanunsuz cezanın olmaması burada da dokunulmazlık alanları olarak karşımıza çıkıyor.

O HAL KHK'lerinin sınırları

Anayasa'ya göre; “Olağanüstü hal süresince, Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, kanun hükmünde kararname çıkarabilir. Hak ve özgürlükler, ilke olarak OHAL KHK'lar ile düzenlenemez; çünkü, bu konular, aynı maddeye göre, Olağanüstü Hal Kanunu ile düzenlenir.

OHAL KHK'lerine iki açıdan sınırlama getiriliyor. İlk sınırlama amaç bakımından. Anayasa'nın 121. maddesi Bakanlar Kurulu'nun, olağanüstü halin “gerekli kıldığı konularda” KHK çıkarabileceğini belirtiyor.

İkinci sınırlama, süre bakımından. OHAL KHK'ları, olağanüstü halin ilan edildiği süre ile sınırlı. OHAL'in sona ermesiyle, KHK'lar da kendiliklerinden yürürlükten kalkıyor. Başka bir deyişle, OHAL KHK'larıyla olağanüstü halin süresi dışında uygulaması sürecek kural konamıyor ve bu nedenle OHAL KHK'larıyla yasalarda değişiklik yapılamıyor.

OHAL kapsamında çıkarılan kararname ise bu niteliklerden tamamen uzak. OHAL KHK'larıyla yasalar değiştirildi, kalıcı düzenlemeler getirildi. KHK'lar darbeye sınırlı olmayan çok geniş alanda temel hak ve özgürlüklerini ihlale yol açan geniş yetkiler içerdi. Bunlara karşı yargı yolunun kapalı olması, yürütmenin durdurulmaması ve karar alanların hukuksal, idari, cezai, sorumlulukları bulunmaması sonucunda binlerce insanın mağduriyetine neden olan hukuk dışı bir rejim ortaya çıktı. Bunların ötesinde, KHK'lar uluslararası hukukun Anayasa ve AİHM'nin öngördüğü sınırlamalara uymadı.

26 KHK'dan yalnızca 5'i onaylandı

Anayasa olağanüstü hal döneminde cumhurbaşkanının başkanlığında

toplanan bakanlar kuruluna olağanüstü halin gerekli kıldığı alanlarda KHK çıkarma yetkisi veriyor. Anayasaya göre OHAL kararnamesinin resmi gazetede yayımlandığı gün TBMM'nin onayına sunulması gerekiyor. Olağanüstü hal boyunca 26 KHK çıkarıldı. Bu kararnamelerin yalnızca 5'i mecliste görüşülüp onaylandı. KHK'lar Meclis'çe onanmadığından, OHAL KHK'leri üzerinde "Yasama denetimi" sözde kaldı.

Yargı denetimi yok

2016 OHAL'i uygulamasında 1990'lı yıllara göre fark, bireysel başvuru nedeniyle Anayasa Mahkemesi'nin de devrede oluşu. Anayasa Mahkemesi'nin denetimi iki düzlemde gündeme geliyor, OHAL KHK'sı üzerinde ve bireysel başvuru üzerine.

Ancak olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan KHK'ların şekil ve esas bakımından, Anayasa'ya aykırılık savıyla Anayasa Mahkemesi'ne dava açılmaz şeklindeki yargısal denetim yasağı, olağanüstü yönetimlerin "hukuk rejimi" olma özelliğiyle ve Anayasa'nın öngördüğü hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmıyor.

Bu gerekçeyle Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'nin KHK'ların iptali ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine yaptığı başvuru reddedildi.

Diğer bir yargısal denetim makamı olan Danıştay ihraç edilenlerin yaptığı başvuruları geri çevirerek "bu tür uyuşmazlıkların idare mahkemelerinin görev alanına girdiğine hükmetti. Bu kararlarda OHAL KHK'ları ile yapılan işlemlerin yasa gücünde olduğu da belirtildi.

Danıştay'ın adres gösterdiği idare mahkemeleri ise, yapılan itiraz başvurularının KHK'ların bir yasama tasarrufu olduğu gerekçesiyle idari davaya konu edilemeyeceğine dair kararlar aldı. İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP)'un 23 Şubat 2017 tarihli Olağanüstü Hal Uygulamaları raporunda, ulaşılan 320 idare mahkemesi kararında bu kararın tekrarlandığı belirtiliyor.

Avrupa Konseyi, Türkiye'yi denetime aldı

Türkiye Bir yıllık OHAL süreci boyunca Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi'nden çeşitli düzeylerde uyarılar aldı. Bu uyarılarda OHAL dö-

neminde Türkiye’de işleyen hukuk sürecinden duydukları endişeyi defalarca dile getirdi. İşkence ve kötü muamele, keyfi hukuksuz gözaltı ve tutuklamalar, hukuksuz işten çıkarmalar raporlara ve diplomatik notlara konu oldu. Bu sürecin sonunda Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM) Genel Kurulu, 25 Nisan’daki oturumunda 45’e karşı 113 oyla Türkiye’nin denetim sürecine yeniden alınmasına karar verdi. Türkiye, 2004 yılında denetim sürecinden çıkartılmıştı. Bugünkü kararlar birlikte denetim sürecinden çıkartılıp yeniden alınan ilk Avrupa ülkesi oldu.

9 Mart’ta Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM) Denetim Komisyonu, Türkiye’nin Avrupa Konseyi üyeliğinden kaynaklanan yükümlülükleri yerine getiren ülke olmaktan çıktığını, bu yüzden de denetim sürecine alınması gerektiğini önermişti. Komisyonunda oy çoğunluğuyla kabul edilen rapor ve karar metninde, 15 Temmuz darbe girişiminin ardından ilan edilen OHAL kapsamındaki uygulamaların demokratik kurumları ciddi anlamda bozduğu görüşüne yer verildi.

OHAL İnceleme Komisyonu’nun bağımsızlığı şüpheli

2 Ocak tarihli 685 nolu KHK ile O Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu kuruldu. Komisyonun yedi üyesinden beşi hükümet tarafından atanması komisyonun tarafsızlık ve bağımsızlığı konusunda şüphe uyandırıyor.

Komisyon’un 200 bin OHAL mağdurunun başvurularını incelemesi gerekiyor. Komisyon’un, kamu görevinden çıkarma, öğrencilikle ilişkin kesilmesi, tüzel kişiliklerin kapatılması, emekli personelin rütbelerinin geri alınması işlemlerine karşı yapılan başvuruları incelemekle görevlendirildiği belirtiliyor. Komisyon 23 Temmuz’da başvuruları kabul edecek. Türkiye böylece AİHM başvurularını engelleyecek bir iç hukuk yolu yaratmış oldu. Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu’nun kurulmasıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nce 12 bin 600 dosyası düşürüldü.

KUVVETLER AYRILIĞININ ve PARLAMENTER DEMOKRASİNİN YOK EDİLMESİ

OHAL rejimi, kuvvetler ayrılığının ve parlamenter demokrasinin yok edilmesi sürecinde önemli bir aşama oldu. Tanımı gereği yürütmeyi belli bir oranda güçlendiren olağanüstü hal idaresinin, bu tanımın uluslararası hukukla belirlenen sınırları dikkate alınmaksızın, tüm özgürlük ve hakları sınırsız ve keyfi bir biçimde yok eden biçimde uygulanması, yürütmenin yasama ve yargı aleyhine mutlak bir güç kazanmasıyla sonuçlandı. Halkların Demokratik Partisi (HDP) milletvekilleri ve eşbaşkanlar Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ tutuklandı, meclis etkisizleştirildi. Şu anda CHP milletvekili Enis Berberoğlu'yla birlikte 12 milletvekili tutuklu bulunuyor.

“Yönetim sistemi değişmiştir”

Temmuz 2015'te Beştepe Sarayı'na taşınma ile sembolize edilen bir mekânsal tanıma kavuşup, Ağustos 2015'te “artık ülkede sembolik değil, fiili gücü olan bir cumhurbaşkanı var... Türkiye'nin yönetim sistemi değişmiştir” sözleriyle ilan edilen sivil darbenin gerekli toplumsal tepkiyi görmemesiyle niteliksel bir sıçrama yapan rejim değişikliği, adım adım yürütme, yargı ve yasamadaki değişikliklerle somutluk kazandı.

Tasfiyeler yalnızca kitlesel bir politik temizliği amaçlamadı, geriye kalan kamu görevleri arasında da derin bir korku ya da tedirginlik ortamı yaratarak “yukarıdan gelen emre -yasa dışı olmasına bakmaksızın- kesin olarak uyma disiplini”ni sağladı. Atama ve görevlendirmelerde tüm liyakat ölçüleri bir yana bırakılarak, tam güven duyulan, partili kişilerin istihdamı yoluna gidildiği için, yürütme, esas olarak bir büyük çekice dönüşerek, monolitik bir yapı kazandı.

Bağımsız yargının yok edilmesi

İktidarın 2010 Anayasa Referandumunu ve buna bağlı Anayasa Mahke-

mesi kararıyla yargı sistemi üzerinde HSYK aracılığıyla tam kontrol olanağına sahip olması, OHAL kararnameleriyle görevdeki tüm hakim ve savcıların üçte birinden fazlasının görevden uzaklaştırılması ve çoğunlukla tutuklanması yoluyla pekiştirildi. Bu kapsama onlarca yüksek mahkeme yargıcı da dahil edilerek iktidarın mutlak gücü ortaya konuldu. Şubat 2016'da Cumhurbaşkanı'nın kritik bir dava ile ilgili olarak "Anayasa Mahkemesi'nin kararlarına uymuyorum, saygı da duymuyorum" yönündeki beyanı ile başlatılan üst mahkemelere baskı süreci, Mayıs 2016'da Cumhurbaşkanı'nın memleketinde yüksek mahkeme başkanları ile birlikte çay toplanarak daha OHAL öncesinde, gösterişli bir biçimde sonuca ulaştırıldı. Sürecin sonunda, bir yönetmelik değişikliği ile boşalan kadrolara alınmak avukatlık yapmış kişilere hakim ya da savcı olarak tayin kapısının açılması ve Nisan 2017'deki sınavlarda yüzlerce AKP'linin yeni kadrolara seçilmesi sağlandı. Ayrıca, tüm bunlara rağmen hukukun işlediği durumları iyice sınırlamak üzere, ardarda gelen HSYK kararlarıyla, kararlarından memnun kalınmayan hakim ve savcılarının görev yerlerinin değiştirilmesi ile "yeni adalet sistemi" kuruldu.

Bu süreçte, KHK'lara karşı hukuk yolu kapatıldı. Anayasa Mahkemesi, verdiği kararlarla kendi içtihadını değiştirdi ve Anayasa 148. maddeyi, anayasanın ve Türkiye'nin taraf olduğu İnsan Hakları Sözleşmelerinin amacına ve ruhuna aykırı bir biçimde yorumlayarak, OHAL döneminde çıkartılan KHK'lerin anayasaya uygunluğunu denetlemekte yetkisiz olduğuna karar verdi. Böylece ortada hiçbir denge ve denetim, hukuksal düzeltme mekanizması bırakılmadı. Aylar sonra kurulduğu ilan edilen Komisyon ise ne hızla görev yapma koşullarına kavuşturuldu, ne de Venedik Komisyonu'nun işlev görebilmesi için koyduğu kurallara ilişkin bir yaklaşıma yöneltildi.

Meclisin etkisizleştirilmesi

OHAL döneminde yasama üzerindeki baskılar parlamentonun neredeyse tümüyle göstermelik duruma getirilmesine yol açtı. Bu zemin kaymasında atılan adımların en başta geleni, kuşkusuz, Mayıs 2016'da üç partinin oylarıyla milletvekili dokunulmazlıklarının kaldırılmasını ön-

gören bir anayasa değişikliğinin yapılması ile TBMM'nin kendi idam fermanını imzaladı. Bu değişiklik sonrasında 139 milletvekili hakkında düzenlenmiş 682 dosya için yargı sürecinin başlatılması, ardından Ocak 2017 ile 15 Temmuz 2017 arasında Meclis'e 246 yeni fezlekenin gönderilmesi hızla somut sonuçlarını verdi.Yarisından çoğu HDP milletvekillerinin günlük parti çalışmalarına yönelik olan bu fezlekelerin yeni adalet sistemi içinde işleme konulup cezaların kesilmesi ile HDP Eş Başkanı Figen Yüksekdağ'la ilgili milletvekiliğinden düşürme kararı alındı. TBMM'deki geçmiş uygulamanın tersine hemen Meclis Başkanı İsmail Kahraman tarafından gündeme dahil edilip, AKP ve MHP oyları ile sonuçlandırıldı. En az bu kadar önemli bir diğer süreç, HDP Eş Başkanları ve milletvekillerinin ve son olarak bir CHP'li milletvekilinin tutuklanması ve aylar boyunca haklarında henüz iddianamenin bile hazırlanmadığı koşullarda yasama görevlerini yapamaz konuma sokulması. Bu süreçte Anayasa Mahkemesi'nin, geçmiş içtihad doğrultusunda, milletvekilleri ile ilgili dava sürecinde tutuklamaların ancak kesin hüküm alındıktan sonra gerçekleştirileceğini karara bağlamak yerine, bu konudaki başvuruları reddetmesi, yüksek yargıya ilişkin operasyonların sonuca ulaştığını gösterdi. Şu anda, HDP'nin eşbaşkanları Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ dahil 11 milletvekili ve CHP milletvekili Enis Berberoğlu tutuklu bulunuyor.

Yüzlerce soru önergesi işleme konulmadan iade edildi

Mecliste görevleri başında olan muhalif milletvekillerinin görevlerini yapamaz duruma düşürülmeleri parlamenter demokrasiden uzaklaşılmasının bir diğer alanıdır. Meclis Başkanlığının HDP milletvekili Meral Daniş Beştaş'ın soru önergesine verdiği cevaba göre Kasım 2015'te başlayan son yasama döneminde, milletvekillerinin verdiği 16.813 yazılı soru önergesinden 1.421'i -hemen hemen tümüyle sansür ve politik dışlama amaçlı bir şekilde- işleme konulmayıp milletvekillerine iade edildi. Bunlardan 746'sı HDP, 593'ü ise CHP milletvekillerinin önermeleri. CHP milletvekili Zeynep Altıok'un Sivas Katliamı ile ilgili yazı soru önergesinin "kişisel ve uzun" olduğu gerekçesiyle iadesi önceki dönemlerde ancak çok istisnai bir biçimde başvuru teknik kontrolün, OHAL'li yeni Türkiye'de parlamento denetimini yok etmek üzere nasıl

kullanıldığını ortaya koydu. Birçok yazılı önerge ile istenen bilgilerin “devlet ya da şirket sırrı olduğu” gerekçesiyle karşılanması, amaçlanan devlet biçimi ya da şirket yönetimine dönüştürülmüş devlet yönetim anlayışı konusunda açık ipuçları. Yazılı soru önergeleri dışında bu parlamento döneminde HDP’li milletvekilleri ya da HDP grubu adına verilen 100 meclis araştırma önergesi ile 4 gensoru önergesinin aynı şekilde tek bir oylama ile reddedildiğinin hatırlanması yararlı olacaktır. Doğrudan doğruya 15 Temmuz darbe girişiminin araştırılması için kurulan komisyonun çalışma biçimi ve ortaya koyduğu araştırmama raporu denetim mekanizmalarının durumunu belli etmektedir. Son haftalarda, anayasa hukukçusu ve HDP Milletvekili Mithat Sancar’ın “tabuta çakılan son çivi” olacağını açıkladığı Meclis İçtüzüğü değişiklikleri işte bu tabloyu tamamlama, milletvekillerine tam bir sansür uygulama peşindeki gayretleri ifade ediyor. Bu alanda daha da karakteristik bir gelişme OHAL döneminde çıkartılan onlarca KHK’nın anayasanın bağlayıcı kuralına rağmen onay için meclise getirilmemiş olması.

Anayasa değişikliği ve referandum süreci

Parlamente demokrasinin yok edilmesine hukuki bir kılıf geçirilmesini sağlamak üzere gündeme getirilen yeni anayasa değişikliklerinin referanduma sunulması öncesinde, referandum günü ve sonrasında yaşananlar tüm sürecin bir aynası niteliğinde. Referandum, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği’nin hukuk danışmanı Venedik Komisyonu’nun olağanüstü hal koşullarında anayasa değişikliğine gidilmemesi uyarısına rağmen, devletin tüm imkanları tek taraflı bir propaganda için sonuna kadar seferber edilerek, Güneydoğu’da tümüyle haritadan silinen bazı ilçe ve mahallerde seçmenler ortada bırakılarak, en ağır baskı koşullarında yapıldı. Sandık güvenliğinin 1950’den bu yana en zayıf olduğu koşullarda, sandık kurulu damgasını taşımayan milyonlarca pusula yasanın açık hükmüne rağmen geçerli sayıldı, Yüksek Seçim Kurulu katında buna yapılan itirazlar geçerli bir gerekçe verilmeden reddedildi. Referandum sonrasında oylamaya gözlemci gönderen AGİT dahil birçok uluslararası kuruluşun referandum sonuçlarını güvenilirliği ve geçerliliği kuşkulu sonuçlar olarak tanımlamasına karşı sonuçlar %51.4’le zafer olarak ilan edildi.

OHAL'DE YAYGIN ve SİSTEMATİK İŞKENCE

Darbe girişiminin ardından darbeden sorumlu tutulan Fethullah Gülen destekçileri FETÖ/PDY adı altında terör örgütü olarak tanımlandı. Gülen Cemaatiyle bağlantısı bulunduğu öne sürülen binlerce kişi gözaltına alındı. 667 sayılı ilk KHK'da, OHAL kapsamında alınacak önlemlerin “darbe teşebbüsü” yanında “terörle mücadele” çerçevesinde olacağı belirtildi.

Darbeye karışanlar yanında, darbeye hiç ilgisi olmayan yazarlar, gazeteciler, Kürtler, muhaliflere yönelik hukuksuz bir gözaltı tutuklama furyası ve cadı avı başlatıldı.

Tutuklama ve gözaltılar

Adalet Bakanı Bekir Bozdağ, 7 Temmuz 2017'de yaptığı açıklamada, 15 Temmuz'dan sonraki süreçte, 168 bin 801 kişi hakkında adli işlem yapıldığını söyledi. Açıklamaya göre 615 kişi gözaltında, 8 bin 69 kişi hakkında yakalama kararı var. 50 bin 504 tutuklu var,

KHK'larla uluslararası insan hakları hukuku ihlal edildi

23 Temmuz ve 27 Temmuz 2016'da yayınlanan 667 ve 668 sayılı KHK'lar gözaltındaki işkence ve kötü muameleden koruyan önlemlere ilişkin uluslararası yükümlülükleri açıkça ihlal ediyordu. Güvenlik güçlerinin uygulamaları ise bu sınırları da aştı.

İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin ardından Ağustos 2016'da Türkiye, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesini de askıya aldığını bildirdi. Böylece özgürlük ve güvenlik hakkı, adil yargılanma özel hayatın gizliliği gibi hakların bulunduğu 13 maddede yükümlülükler azaltıldı. Askıya alınan maddeler arasında tutuklulara insani muamele ve etkin hukuki yollara başvurma hakkı da yer alıyordu.

667 sayılı kararname uluslararası hukuku açıkça ihlal ederek gözaltı süresini 4 günden 30 güne çıkardı. Yargısal denetim olmadan uzun süre gözaltı, işkenceye izin verilmesi ve göz yumulması anlamına geliyordu.

Kişinin özgürlüğünden mahrum bırakılmasının ardından avukata erişmesini kötü muameleyle karşı temel bir güvence olarak şart koşan İşkence ve Diğer Zalimane İnsanlıkdışı ve Onur Kırıcı Muamelenin Önlenmesine Dair Sözleşme'ye rağmen, 668 no'lu kararnameye göre hakim gözaltındaki kişinin avukatıyla görüşme hakkını beş gün kısıtlayabiliyor.

667 sayılı kararname, tutukluların aile ziyaretlerini ve telefon görüşmelerini de kısıtladı.

Avukatla görüşme hakkına müdahale edildi ve avukat görüşmeleri izlendi. Gözaltındakiler çoğunlukla kendi avukatlarını seçemedi; baro tarafından yetkilendirilen avukatlarca temsil edildiler.

Gözaltındaki kişilerin sağlık muayeneleri yapılmadı ya da yetersiz yapıldı, sağlık durumuna ilişkin rapor İstanbul Sözleşmesi'nin, raporların kişinin kendisi ya da avukatı tarafından alınabileceği hükmüne rağmen verilmedi.

KHK'lar işkenceyi gizlemeye yönelik

İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün (Human Rights Watch) kırkı aşkın avukat, adli tıp uzmanı, sağlık personeli gözaltına alınıp bırakılan kişi, insan hakları aktivisti yaptığı görüşmeler sonucu Ekim 2016'da yayınladığı "Açık Çek" raporu KHK'larla işkence ve kötü muameleyle karşı koruma önlemlerinin kaldırılması sonucunda, ağır dayak, uykusuz bırakma, yemek vermeme, tecavüz ve taciz tehdidi üzere yaygın şekilde kötü muamele yapıldığına dair örnekler veriyor.

Rapora göre, gözaltı ve işten çıkarmalar hukuksuz ve keyfî, KHK'larla alınan birçok önlem işkenceye ilişkin kanıtların gizlenmesine yönelik.

Gözaltındakilere işkence yapıldı ve tecavüz edildi

Uluslararası Af Örgütü, Şubat 2017'de, "Darbe girişiminin ardından resmi ve gayri resmi olarak gözaltına alınanların dövüldüğüne, işken-

ce yapıldığına ve tecavüz edildiğine ilişkin güvenilir kanıtlarımız var” açıklaması yaptı.

Türkiye’nin bağımsız gözlemcilerin, gözaltına alınan kişilere erişimine izin verilmesini isteyen Af Örgütü, Avrupa Konseyi’ne bağlı İşkenceyi Önleme Komitesi’ni de derhal Türkiye’yi ziyaret etmeye çağırdı.

Af Örgütü Avrupa ve Orta Asya Direktörü John Dalhuisen bazı kişilerin spor salonları gibi resmi olmayan yerlerde gözaltında tutulduğunu, işkence ve kötü muameleye ilişkin en çok raporun Ankara Emniyet Müdürlüğü spor salonu ile Ankara Başkent Spor Salonu’nda ve bu tesisteki biniş kulübünde olduğunu aktardı.

Açıklamada yer alan birkaç örnek:

Ankara Emniyet Müdürlüğü Spor Salonu’nda görevli bir kişi, gözaltına alınanlardan birinin dayak kaynaklı feci yaraları ve kafasında şişliği olduğunu, odaklanmadığını, ayağa kalkamadığını ve sonunda bilincini kaybettiğini aktardı.

Tanıklardan biri, bir emniyet sağlık görevlisinin “Bırakın ölsün, bize geldiğinde ölmüştü zaten deriz” dediğine şahit oldu. Aynı tanık Ankara Emniyet Müdürlüğü Spor Salonu’nda tutulan yaklaşık 800 erkek askerden 300’ünün feci şekilde dövüldüğüne dair izler taşıdığını, bazılarında kesik ve kırık kemik olduğunu, 40’ının yürüyemeyecek şekilde yaralandığını, ikisinin ayağa kalkamadığını, başka bir kısımda tutulan bir kadının yüzünde ve bedeninde bereler olduğunu söyledi.

Avukatlar, birçok kişinin ifade vermeye kan içindeki giysilerle getirildiğini aktardı.

Gözaltına alınanlarla ilgilenen iki avukat, gözaltında bulunan bazı kıdemli askerlerin cop ve parmakla tecavüze maruz kaldığına şahit olduğunu aktardı.”

BM işkence özel raportörünün açıklaması

BM İşkence Özel Raportörü Nils Melzer, 15 Temmuz darbe girişiminin hemen ardından işkence ve kötü muamele uygulamalarının Türkiye’de yaygın bir şekilde uygulandığı izlenimi edindiklerini söyledi. BM yet-

kilisi, hükümete işkence iddialarına yönelik ‘acil, tarafsız ve kapsamlı soruşturma başlatılması’ çağrısında bulundu.

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri raporu

Ekim 2016’da “Türkiye’de Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlerin İnsan Haklarına Etkilerine ilişkin” diplomatik notta, devam etmekte olan cezai kovuşturmalar açısından işkence ve kötü muamele iddialarına ilişkin süregelen beyanlar, insan haklarıyla ilgili en acil kaygılar arasında yer almaktadır” denildi.

Birleşmiş Milletler “İnsanlar kıyamet manzarası çizdi”

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği 10 Mart 2017’de, çoğunluğu Kürt kökenli 355 bin ila yarım milyon arasındaki kişiyi yerinden eden güvenlik operasyonları sırasında Güneydoğu’da büyük çaplı yıkım yapıldığı, cinayet işlendiği ve ciddi insan hakları ihlalleri yaşandığı iddiaları içeren bir rapor yayınladı. Yıkımın güvenlik operasyonları sona erdikten sonra bile devam ettiği kanısı ve yıkımların Ağustos 2016’da zirveye ulaştığı, görgü tanıklarının ve mağdurların “mahallelerinin toptan yıkımına karşı kıyamet resmi çizdikleri” ifade edildi.

Temmuz 2015- Aralık 2016 tarihleri arasındaki vakaları içeren raporda, Nusaybin ve Sur’un önceki ve sonraki uydu görüntülerinin mahallelerin tamamıyla yerle bir edildiğini, ağır silahlarla konut alanlarının muazzam bir ölçekte imha edildiğini gösterdiği, yanarak ölen 189 erkek, kadın ve çocuğun ölmeden önce su, gıda ve tıbbi bakım olmaksızın bodrumlarda haftalarca mahsur kaldığı” belirtildi

Rapora göre yerel yetkililer aşırı güç kullanımı, ağır silahlara başvurma ve ölümlerle sonuçlanan olaylar hakkında soruşturma açmak yerine ölenleri terör örgütlerine katılmakla suçladı.

Raporda Bakanlar kurulunun Mart 2016 kararını da içeren bir dizi örnek gösterilerek “güvenlik operasyonları sonrası uygulanan kamulaştırma politikası” konusundaki endişeler de dile getirildi.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiseri Zeid Ra’ad Al Hüseyin, “İddiaların ciddiyeti, yıkımın ölçeği ve 355 binden fazla insanın

yerinden edilmesi, bağımsız bir soruşturmanın hem acil hem zorunlu olduğuna işaret ediyor” dedi.

2017'nin ilk üç ayında 7907 ihlal

İnsan Hakları Derneği (İHD) Diyarbakır Şubesi 2017'nin ilk 3 ayında toplam 7 bin 907 hak ihlali tespit ettiklerini açıkladı.

2017 yılının ilk 3 ayında bölgede insan hak ihlallerinde artış oldu. Açıklamaya göre,

“2017 yılının ilk 3 ayında çatışmalarda 13 güvenlik görevlisi yaşamını yitirirken, 13'ü yaralandı. Yine çatışmalarda 73 örgüt mensubu yaşamını yitirdi. Güvenlik güçlerinin müdahalesi, bombalı saldırılar ve silahlı çatışmalar sonucu 5 sivil yaşamını yitirdi, 18 kişi yaralandı. Mayın ve serbest patlayıcı sonucu 3 kişi yaşamını yitirdi, 10 kişi yaralandı. Yine son 3 ayda 13'ü çocuk 1629 kişi gözaltına alınırken, 1'i çocuk, 433 kişi tutuklandı. İşkence, kötü muamele iddiaları, toplumsal olaylara müdahalede olay sayısı 11 olurken, 30 kişi yaralandı. Cezaevlerinde ise 509 hak ihlali yaşandı.”

OHAL'den en çok cezaevleri etkilendi

İHD Genel Merkezi'nce yayımlanan Nisan 2017 tarihli Türkiye İnsan Hakları İhlalleri Fiili Otoriter Başkanlık Dönemi adlı raporda OHAL sonrası yaratılan baskı ortamından en çok cezaevlerinin olumsuz etkilendiği açıklandı. 15 Şubat 2017'de İzmir Aliğa Şakran Cezaevi'nde siyasi mahkumlar cezaevi koşullarını protesto ederek süresiz ve dönüştürsüz açlık grevine başladı. Açlık grevleri, 22 cezaevinde 200 tutukluyu kapsadı. Türkiye genelinde açlık grevi eylemleri 19 Nisan'da 64'üncü gününde sonlandırıldı.

17 Ağustos 2016'da yayınlanan 671 sayılı OHAL KHK'sı ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanuna yapılan ekle, adli suçluların büyük çoğunluğunun yararlanacağı şekilde şartlı salıverilme süresi bir yıldan iki yıla çıkarıldı. Böylece cezalarının son 2 yılı kalanlar denetimli serbestlikle salınarak OHAL affı çıkarıldı. Siyasi hükümlüler bu uygulamanın kapsamı dışında bırakıldı.

Hasta tutuklular

2016 yılında 172, 2017 yılının ilk üç ayında da 20 tutuklu ve hükümlü hastalık nedeniyle cezaevinde öldü.

CHP İstanbul Milletvekili Sezgin Tanrıkulu İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş'ın damadının özel hastane raporuyla tahliye edilmesinin ardından 10 Mayıs 2017'de hasta tutuklular için meclis araştırması açılmasını istedi.

Adalet Bakanlığı'nın 'cezanın ertelenmesi için en az 3 hekim imzalı sağlık kurulu raporu düzenlenen tüm devlet veya üniversite hastanelerinin raporları kabul edilmektedir' açıklamasına karşın Adli Tıp Kurumu tarafından ceza tehiri için uygun görülmeyen raporların sayısındaki artış görülüyor.

Adalet Bakanlığı'dan alınan bilgiye göre 2017 yılı Şubat ayı itibarıyla, Adli Tıp Kurumu raporuyla ağır ve sürekli hastalığı belgelenen tutuklu ve hükümlü sayısı; 31'i kadın, 810'u erkek olmak üzere toplam 841 kişi. İHD ise bu sayıyı 331'i ağır olmak üzere 926 hasta mahpus olarak tesbit ediyor (Nisan 2017 tarihli, İHD Türkiye İnsan Hakları ihlalleri Fiili otoriter Başkanlık dönemi adlı rapor).

BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ OHAL'DE DİBE VURDU

Bir yıllık OHAL döneminde hükümet onlarca medya kuruluşunu kapattı. Gazeteciler tutuklandı. Medyada çoğulculuk yok oldu. Türkiye Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF) Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'nde 180 ülke arasında 155. sıraya düştü. Gazetecileri Koruma Komitesi (CPJ) ise Türkiye'nin, dünyadaki tüm tutuklu gazetecilerin üçte birine ev sahipliği yaptığını duyurdu.

Cumhurbaşkanı Erdoğan ve hükümet üyelerinin tutuklu gazetecileri itham eden söylemleri, CHP vekili Enis Berberoğlu'nun 25 yıl hapse mahkum edildiği "MİT TIR'ları" davası, Özgür Gündem Davası, Cumhuriyet gazetesi için düzenlenen "FETÖ'ye yardım" iddianamesi, gibi sayısız ihlal vakası hükümetler düzeyinde tepki aldı, ulusal ve uluslararası meslek örgütlerince protesto edildi.

Kapatılan basın radyo televizyon ve haber ajansları

KHK'larla 180 medya kuruluşu kapatıldı. Bu kuruluşların 20'si için kapatma kararı kaldırıldı.

668 sayılı kararnameye göre, bu kuruluşların "taşınırları ve her türlü mal varlığı, alacak ve haklar belge, evrak hazineye bedelsiz devredilmiş sayılacak. Taşınmazlar tapuda resen hazine adına her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak tescil edilecek. Kapatılan kuruluşların her türlü borçlarından dolayı hiçbir şekilde Hazine'den bir hak ve talepte bulunulamayacak."

Med Nuçe TV, Türkiye'nin talebiyle Fransız uydu şirketi Eutelsat tarafından uydudan çıkarıldı.

Kapatılan Hayatın Sesi, Özgür Gündem AYM'ye, İMC TV de AİHM'e başvurdu.

Cezaevindeki gazeteciler

2017 Nisan-Mayıs-Haziran dönemini kapsayan Bia Medya Gözlem Raporu'na göre Türkiye'de 136 medya temsilcisi hapis hane. Rapor da, Anayasa Mahkemesi'nin görmezden geldiği en az 22 gazetecinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nce de kaderine terk edildiği, medya kapatmalarını da görüşecek OHAL Komisyonu'nun lafta kaldığı, davalık olan 301 gazetecinin toplam 142 ağırlaştırılmış müebbet, 5 müebbet ve 4 bin 259 yıl 10 ay hapis tehdidiyle yaşadığı belirtildi.

Rapora göre, 136 gazeteci 1 Temmuz'a cezaevinde girdi. Tutuklu gazetecilerin 78'i Cemaat medyasına çalışanlardan oluşurken habercilerden 30'u Kürt medyasındandı. Ayrıca, Cumhuriyet gazetesinin 11 yazar, yayın yetkilisi ve muhabiri de "FETÖ'ye yardım ve propaganda" suçlamasıyla tutuklu bulunuyor. Dokuz gazeteci de çeşitli "yasadışı örgütlere üyelik" (MLKP, DHKP-C, TKEP/L, Direniş Hareketi) veya "propaganda" suçlamasıyla hapis hane tutuluyor.

Nisan-Mayıs-Haziran döneminde 301 gazeteci, ceza davaları kapsamında ve "darbeye iştirak", "örgüt üyeliği", "örgüt propagandası", "Cumhurbaşkanı'na hakaret", "Devlet organlarını aşağılamak" gibi çok çeşitli suçlamalarla toplam 142 ağırlaştırılmış müebbet, 5 müebbet ve 4 bin 259 yıl 10 ay hapis tehdidiyle yüz yüze kaldı.

Söz konusu üç ayda, 54 gazeteci ve medya temsilcisi "darbeye iştirak" suçlamasıyla karşılaştı; toplam 142 kez ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla yargılanması gündeme geldi. Bunlardan 2'si toplam 45 yıl hapse mahkum edildi. Beş gazeteci "Devletin birliği ve ülke bütünlüğünü bozmak"tan müebbet hapisle yargılanıyor. 40 gazeteci "örgüt propagandası" veya "örgüt açıklamalarına yer vermek"ten toplam 306 yıl hapis istemiyle yargılandı; 4'ü beraat ederken 5'i de toplam 10 yıl 3 ay hapse (2 yıl 6 ayı ertelemeli olmak üzere) mahkum oldu. 167 gazeteci, "örgüt yöneticiliği", "örgüt üyeliği", "örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek", "örgüte yardım" gibi suçlamalar nedeniyle toplam 3 bin 798 yıl hapis istemiyle yargılanıyor. Bunlardan 13'ü beraat ederken 2'si de toplam 12 yıl 6 ay hapse mahkum edildi. 11 gazeteci, "Türk milletini ve emniyet kuvvetlerini aşağılamak" iddiasıyla ve

TCK'nın 301. Maddesi temelinde yargılandı; bu davalardan yedisi yeniydi. Dört gazeteci sonuçta ertelemeli 2 yıl 2 ay hapse mahkum oldu. Üç gazeteci de halen, “suçu övmek ve “suça teşvik” iddiasıyla toplam 30 yıl hapis istemiyle yargılanıyor. Bir gazetecinin de “Atatürk’ün anısına hakaret”ten dört yıl altı ay hapsi isteniyor.

Basın İlan Kurumu

Basın İlan Kurumu’nun kararına göre gazetelerin imtiyaz sahibi gerçek ya da tüzel kişilikleri, tüzel kişilik temsilcileri, ortakların çoğunluğu hakkında Anayasal Düzene Karşı Suçlar veya Terörle Mücadele Kanunu kapsamında dava açılması halinde, dava sonuçlanıncaya kadar yayına ilan verilmeyecek. Aynı suç ve suçlardan yargılanan asgari fikir işçisi kadrosunda bulunduranların ise 5 gün içinde kadrodan çıkarması gerekecek aksi halde resmi ilan hakkı durdurulacak.

49 defa kapatılan Sendika.org Guinness Rekorlar kitabına baş vurdu

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu’nun (BTK) 4 Temmuz 2017 tarihli kararıyla 49. kez kapatılan Sendika.Org, Guinness Rekorlar Kitabı’na baş vurdu. Sendika.org’un başvuru nedeni “en çok erişim engeline maruz kalan ve sansür uygulamasını en çok site” olarak belirtildi.

Dicle Haber Ajansı Kapatıldı

675 sayılı kanun hükmünde kararname ile kapatılan DİHA, son 16 ayda 48 kez sansürlenmişti

Dicle Haber Ajansı (DİHA), AKP hükümetinin yeni Kanun Hükmünde-ki Kararnamesi ile kapatıldı.

Wikipedia’ya erişim engellendi

İnternetin en büyük ansiklopedisi Wikipedia’nın tüm dillerdeki versiyonlarına erişim yasağı getirildi.

Anadolu Ajansı (AA), Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı’ndan yetkililere dayandırarak, tedbir kararının “Türkiye’yi çeşitli

terör gruplarıyla aynı düzlemde ve iş birliği halinde göstermeye çalışan içerikler” nedeniyle verildiğini belirtti.

Wikipedia'nın kurucularından Jimmy Wales “Bilgiye erişim temel insan hakkıdır. Türkiye halkının bu hakkını savunma mücadelesinde hep yanında olacağım” sözleriyle karara tepki gösterdi.

Sosyal medya kullanıcılarına yönelik baskılar ve gözaltılar

Twitter'in 2016 şeffaflık raporuna göre, Türkiye içerik engeli talebi ve twitter hesaplarının kapatılmasına yönelik talepler konusunda birinci oldu.

İçişleri Bakanlığı internet sitesinde yer alan bilgiye göresosyal medya hesaplarının incelenmesi sonucu 2016 yılı sonu itibarı ile 6 ayda 1656 kişi tutuklandı. 24 Nisan ve 10 Temmuz 2017 tarihleri arasında toplam 472 kişi gözaltına alındı.

OHAL Basın işkolunda en az 2308 kişiyi işsiz bıraktı

DİSK Basın İş raporuna göre, basın yayın ve gazetecilik işkolunda da sektörün neredeyse yüzde 3'ü işsiz kaldı. Raporda yayıncılık yapan bazı kurumların işkolu dışında faaliyet göstermesi ve sigortasız çalıştıranlar nedeniyle gerçek rakama ulaşılamadığı belirtildi.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ise KHK ile işsiz kalanların sayısının 10 bini bulduğunu açıkladı.

İşsiz kalan gazeteciler işsizlik maaşı alamayacağı gibi dava açsa bile alacağını tahsil edemeyecek. KHK uyarınca firmaların malvarlığı ve taşınmazlarının yanı sıra işçilerin bu firmalardan alacakları da Hazine'ye devredilmiş oldu. KHK'de “kapatılan kurumlara dair alacak için hazineden hak talep edilemez” ibaresi de yer alıyor.

Eş programları KHK'da

690 Sayılı KHK ile özel televizyonlarda yayınlanan arkadaş bulma programlarına kısıtlama getirildi: Karara göre, radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, arkadaş bulma amacıyla kişilerin tanıştırıldığı ve/veya buluşturulduğu türden programlara, sohbet, arkadaşlık ve eş bul-

ma hatlarının ve hizmetlerinin tanıtımına yer verilemez.

Uluslararası tepkiler

Avrupa Konseyi'nin anayasal hukuk uzmanlarından oluşan organı Venedik Komisyonu Türkiye'de (OHAL) kapsamında alınan tedbirlerin medya özgürlüğüne etkilerini inceleyen bir rapor yayımladı. Raporla medya kuruluşlarının toplu bir biçimde ve yargı incelemesine tabi olmaksızın kapatılması gibi adımların “uluslararası insan hakları hukukunun gerekleri ışığında kabul edilemez ve son derece tehlikeli” olduğu, “gazetecilere yönelik “terör örgütü üyeliği” suçlamasıyla yürütülen yargılama ve alakalı ve yeterli delil olmaksızın tutuklamaların da bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği” belirtildi.

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM), 16 Nisan 2017 Referandumuna ilişkin nihai raporunda, medyaya “evet” kampanyasının hakim olduğu, TRT'nin “açık biçimde iktidar partisi ve Cumhurbaşkanına öncelik verdiği”, darbe girişiminden sonra artan gazeteci tutuklamalarının referandum sürecinde devam ettiği ve onlarca medya kuruluşunun da kapatılmasıyla, geniş kapsamlı bir sansür ortamının oluştuğuna dikkat çekildi (31 Mayıs).

Freedom House Raporu: Merkezi Washington'da bulunan Freedom House (Özgürlük Evi) örgütü, dünya genelinde basın özgürlüklerinin durumunu incelediği “Basın Özgürlüğü 2017” raporunda Türkiye'yi 199 ülke içerisinde 163. sırada gösterdi. En çok gerileyen ülkelerden Türkiye, Avrupa'da ise 42. ve son sırada yer aldı (28 Nisan).

BM Konseyi'ne çağrı: Uluslararası PEN, RSF, Article 19, CPJ, HRW, IPI gibi uluslararası kuruluşlar, BM İnsan Hakları Konseyi'ne çağrı yaparak Türkiye'de medya özgürlüğüne yönelik saldırılar gibi insan hakları ihlallerini gündemine almasını talep etti (16 Mayıs).

Yabancı gazeteciler

Almanya'nın etkin gazetelerinden Die Welt'in temsilcisi Deniz Yücel'in ajanlık ve teröristlik suçlamasıyla tutuklanması, Fransa ve İtalya'dan gazeteciler Mathias Depardon ve Gabriele Del Grande'nin uzun

süre gözaltı ve idari gözetimde tutulması ve cumhurbaşkanı ve hükümet yetkilileri tarafından hedef alınması hükümetler ve gazetecilik örgütleri düzeyinde kınamalara konu oldu.

Gazetecilik suç değildir

TGC, TGS, Basın Konseyi ve DİSK Basın-İş, “Mesleğini gazeteci olarak ifade ederek cezaevlerinde bulunan 177 kişiden sadece ikisi sarı basın kartı sahibidir. Bu 177 kişiden biri cinayet suçundan, diğerleri de terör örgütleriyle ilişkileri sebebiyle cezaevinde bulunuyor” diyen Cumhurbaşkanı Erdoğan’a tepki gösterdi. “Gazetecilik suç değildir” diyen meslek örgütleri “Cezaevindeki gazeteciler, gazetecilik yaptıkları, haber peşinde koştukları, gerçeği aradıkları için içerideler” dedi (18 Haziran).

Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF)

2107 Nisan ayında Olağanüstü Hal’de medyaya dair rapor yayımlayan RSF “Mesleki faaliyetlerinden ötürü tutuklanan tüm meslektaşlarımızın serbest bırakılmasını ve OHAL ile yok edilen medyadaki çoğulculuğun yeniden sağlanması çağrısını yapıyoruz” dedi. Raporda “Yargılama öncesi tutuklamanın sistematik olarak kullanılması sadece darbe girişimine dayanmıyor” denerek Enerji Bakanı Berat Albayrak’ın sızdırılan e-postalarına ilişkin haberler nedeniyle tutuklanan gazetecilere dikkat çekildi.

SİVİL TOPLUMU YOK ETME ÇABALARI

Türkiye’de daha OHAL öncesinde her fırsatta sivil toplum kuruluşlarına ve etkinliklerine yönelik olarak gerçekleştirilen baskı ve kısıtlamalar herhangi demokratik bir ülke ile karşılaştırılmayacak boyutlarda idi. 2000-2007 döneminde AB’ye katılım rüzgarı ile sağlanan görece serbestlik, 2010’dan sonra yerini adım adım getirilen bürokratik kısıtlamalara, keyfi engellemelere ve adli kovuşturmalara bıraktı. Buna rağmen, Temmuz 2017 sonrasında, Sivil topluma yönelik yaptırımlar ve verilen cezalar açısından ise tüm dönemlerin en büyük kıyım ve baskısı gerçekleşti. 15 Temmuz Darbesi Girişimi ile ilişkisinden bağımsız olarak, demokrasi ve barış yanlısı sivil toplumun etkisizleştirilmesi, OHAL’in ve onun heveslendirdiği yerel yöneticilerin en temel uygulama alanlarından biri oldu.

OHAL’in sivil topluma etkileri

Sivil toplum kuruluşlarına ve bunların faaliyetlerine ilişkin OHAL uygulamalarını üç kategoride ele almak olanaklıdır: (1) OHAL’in ilan ediliş gerekçesiyle ilişkili olduğu söylenebilecek bazı vakıf ve derneklerin faaliyetlerinin askıya alınması, kapatılmaları, STK yönetici ve üyelerinin gözaltına alınmaları, tutuklanmaları, (2) OHAL gerekçesinin kapsamı dışında kalan bazı muhalif/demokrasi yanlısı oda, sendika, vakıf ve sivil yapılara karşı, muhalefeti bastırmak amaçlı uluslararası hukuka ve anayasada belirtilen örgütlenme özgürlüğüne aykırı baskı ve engellemeler, (3) Ağırlaşan koşulların, her türlü demokratik eleştiri hakkının kullanılmasının tehdit altında olduğu koşullarda sivil toplumun sessizleştirilmesi, diktatörlük taraftarı, bağımlı yapıların (uluslararası terminolojiyle gongo’ların) öne çıkartılması, kayırılması. Kuşkusuz uygulamada bu üç kategori iç içe geçmiştir. Söz konusu iç içe geçme, temel olarak bilgi eksikliğinden ya da kişisel kusurlardan değil, baskı-

nın kimlere, ne zaman, nasıl yöneleceğinin olabildiğince bulanık bırakılmasının, bu baskıyı daha etkili kılacağıının bilinmesi ve sistem inşası için kullanılmasındandır.

Dernek ve vakıfların kapatılması

OHAL ilanının hemen ardından Gülen Cemaati'yle bağlantılı ya da bu cemaat mensuplarının yönetici ya da üye oldukları konfederasyon, sendika, dernek ve vakıflara yönelik operasyon üç aşamada yapılmıştır. Önce Temmuz 2016'da 667 sayılı KHK ile 104 vakıf ve 1125 dernek ve bir konfederasyon ile bağlı 18 sendika kapatılmış, Kasım 2016'da 677 sayılı KHK ile buna 375 dernek daha eklenmiş, sonra 678 sayılı KHK ile 146 derneğin listeden çıkartıldığı duyuruldu. Eldeki son verilere göre 1401 dernek ve 122 vakıf doğrudan KHK'lar ile kapatıldı ve haklarındaki karar daha sonra geri alınmadı.

Sivil topluma baskılar doğrudan KHK'lar yoluyla yapılanlarla sınırlı kalmadı. Valiler, kayyımlar, kaymakamlar aracılığıyla bu tutum tüm Türkiye'ye yayıldı.

Sivil topluma ilişkin sınırlama ve susturma çabaları doğrudan kurumsal kimliklere yönelik saldırılarla sınırlı kalmadı. Hedef alınan kuruluşların yönetici ve üyeleri, KHK'larla tasfiye edilen kamu görevlileri bireysel olarak da baskıya uğradı. İnsan hakları mücadelesinin önde gelen isimlerinden Ömer Faruk Gergerlioğlu'nun veli sıfatıyla üyesi olduğu okul aile birliği içinde karşılaştığı muamele bu zulmün en iyi örneklerinden biri.

Sivil toplum kuruluşlarının varlığı yalnızca kurumsal yapılarını korumalarıyla değil, bu kurumsal yapı aracılığıyla topluma mesajlarını, eleştirilerini, önerilerini iletebilmeleri, bunun için çeşitli ifade yöntemlerini kullanabilmeleriyle mümkün olur. Ne var ki, OHAL gerekçesi, ilan ediliş kaynağından bağımsız olarak, tüm bu kanal ve ifade biçimlerine karşı kullanılan bir sopa haline geldi. Bu yasaklamalarda orantısız kuvvet kullanımı ve keyfilik en yaygın faktörler oldu. Uluslararası hukuk ve hatta var olan anayasa kurallarına aykırı, demokratik yaşamın yok edilmesini amaçlayan birçok kısıtlama ve baskı sıradan uygulamalar haline geldi.

Yandaş vakıf ve kurumlar kayırıldı

Muhafif STK'lara bu tür engelleme ve baskılar uygulanırken "gözde" dernek ve vakıflar ise alabildiğine devlet ya da kamu olanaklarıyla kayırıldı. Özellikle Fethullah Cemaati'nin güçlü olduğu kimi özel alanlarda ise, Cumhurbaşkanı'nın en yakınları ya da öteki güvenilir kişilere yeni vakıf ve dernekler kurdurulmuş ve el konulan bazı varlıklar ile devlet ya da belediye mülkiyetindeki kimi varlıklar bu kuruluşlara aktarıldı. Bu konuda en bilinen örnekler Ensar Vakfı ve TÜRGEV.

Hak örgütleri hedef alındı

Tek tek sivil toplum kuruluşlarına yönelik baskıların dışında, bu kuruluşların ortak çalışmalarını hedefleyen uygulamalar da önemli etkiler yapmakta. Aylardır TMMOB ve bağlı odalara yönelik kararlar ve hazırlıklar ile Temmuz 2017 başında insan hakları alanında çalışan 8 kuruluşun temsilcilerinin katıldığı bir eğitim seminerinin casusluk ve terör planlanması olarak tanımlanıp, katılımcıların gözaltına alınması bu konudaki ilk örnekler. 10 gündür gözaltında tutulan 10 hak savunucusundan; İdil Eser (Uluslararası Af Örgütü), Veli Acı, Günal Kurşun (İnsan Hakları Gündemi Derneği) Özlem Dalkıran (Helsinki Yurttaşlar Derneği) ve İsveç vatandaşı insan hakları eğitmeni Ali Ghravi ile Alman vatandaşı insan hakları eğitmeni Peter Steudtner "Silahlı terör örgütüne yardım etmek" suçlamasıyla 18 Temmuz'da tutuklandı. Adli kontrol şartıyla serbest bırakılan Mehmet Şehmus Özbekli (Hak İnisyatifi), Nalan Erkem (Helsinki Yurttaşlar Derneği), Nejat Taştan (Eşit Haklar için İzleme Derneği) ve İlknur Üstün (Kadın Koalisyonu) hakkında ise yurtdışına çıkışı yasağı konuldu.

AKADEMİ CEZALANDIRILYOR

OHAL KHK'ları aracılığı ile üniversite özerkliğine ve akademik özgürlüklere yapılan saldırılar, bir hukuk devletine değil, bir tür kültürel tasfiye ve yeniden kuruluş hamlesini hatırlattı.

Üniversiteler kapatıldı akademisyenler ihraç edildi

23 Temmuz 2016 günü yayınlanan 667 sayılı OHAL KHK'sı ile

- Türkiye'de 15 üniversite kapatıldı;
- bugüne kadar yayınlanan diğer KHK'larla 5.644 akademisyenin işine son verildi;
- kapatılan üniversitelerde çalışanlar dahil edildiğinde bu rakam 7.800 kişiyi aştı.

Bilim Akademisi'nin Akademik Özgürlükler 2016-2017 Raporu'nda bu bilim insanları "hem akademinin dışına atılmış hem de ellerinden bilim üretmeye devam etmenin bütün araçları alındı. Yeni bir iş bulmaları imkansızlaştırıldı, büyük bir kısmının pasaportlarına el konuldu, hatta bazılarının emeklilik gibi kazanılmış hakları da ellerinden alındı" denildi. Pasaportları ellerinden alınmış kişilerin yurt dışından aldıkları bilimsel toplantılara davet ya da misafir araştırmacı/öğretim üyeliği davetlerine icabetleri de, bu yolla engellendi.

Bilim Akademisi'nin raporuna göre, 676 sayılı KHK uyarınca "Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen" kişilerin Yükseköğretim Personel Kanununa tâbi personel olması halinde, Yükseköğretim Kurulu Başkanı'nın teklifi üzerine YÖK kararıyla kamu görevinden çıkarılması mümkün hale getirildi. 683 sayılı KHK uyarınca, yukarıda zikredilen "değerlendirmeler" se-

bebiyle “görevden uzaklaştırılan veya haklarında adli soruşturma ya da kovuşturma yapılan doçent adaylarının, görevden uzakta geçirdikleri süre boyunca veya adli soruşturma ya da kovuşturma sonuçlanıncaya kadar doçentlik başvurularına ilişkin işlemler” de durduruldu.

Barış için Akademisyen kısıımı

Ocak 2016’da “Bu Suça ortak Olmayacağız” bildirisinin imzacıları olan 1128 “Barış için Akademisyen”den 372’si OHAL KHK’ları ile kamu görevinden ihraç edildi.

Bilim Akademisi Raporu’nda, 689 sayılı KHK’ya atf yapılarak, “Anayasa gereğince, OHAL döneminde bile suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılama[yacağı],” buna karşın “hiç kimse hakkında kesin hüküm ihdas edilmemişken, özel üniversitelerde çalışanlar dahil kamu görevinden ihraç ve her türlü unvanın kullanılmasının yasaklanması, bir daha kamu hizmetine alınmayacağıının öngörülmesi, emeklilik haklarının alınması, hiçbir hukuk devletinde uygulanabilecek yaptırımlar değildir,” denildi.

Üniversite özerkliği

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri’nin 15 Şubat 2017 tarihli Türkiye’de İfade Özgürlüğü ve Medya Özgürlüğüne İlişkin Memorandumu’nda Avrupa Parlamenter Assemblesi Akademik Özgürlükler ve Üniversite Özerkliği 2006 tavsiye kararları hatırlatıldı. Buna göre üniversiteler Magna Charta’sında, “akademik özgürlük, ifade ve eylem özgürlüğünü, bilgi yayma özgürlüğünü ve bilimsel araştırma yapma, ilmi ve gerçeği sınırlama olmaksızın paylaşma özgürlüğünü teminat altına almak zorundadır; akademik özgürlüklerin ve üniversite özerkliğinin ortadan kalkması her zaman düşünsel çöküşe, dolayısıyla toplumsal ve ekonomik durgunluğa yol açar” denildi.

676 sayılı OHAL KHK’sında rektör seçimleri gibi OHAL ile ilişkisinin olmayan bir konuda, TBMM’de bu teklif yeni reddedilmişken aynı düzenleme KHK ile getirildi. Devlet üniversitelerinin rektörlerinin YÖK tarafından belirlenen 3 aday arasından Cumhurbaşkanı tarafından, vakıf üniversitelerinin rektörlerinin de müteveli heyetinin önerdiği aday-

ların YÖK onayından geçtikten sonra yine Cumhurbaşkanı tarafından atanması kararlaştırıldı.

Üniversite öğretim üyelerinin disiplin rejimleri hakkında TBMM’de yasalaşmayı bekleyen ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’ndaki değişiklikler 2 Aralık 2016’da, (652 sayılı, 25/8/2011 tarihli) Millî Eğitim Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK’da öngörüldüğü biçimde yasalaştı ve üniversitelerin kendi öğretim üyelerine ilişkin disiplin soruşturması yürütme ve ceza verme yetkisi kısmen disiplin amiri sıfatıyla YÖK Başkanına aktarıldı. Ayrıca bu yasayla devlet memurları için getirilmiş bütün disiplin suçlarının üniversite öğretim üeleri için geçerli olacağı hükmünün yanı sıra buna ek olarak bir de özel disiplin suçları ele alındı. Buna göre “Aylıktan veya ücretten kesme, kademe ilerlemesinin durdurulması veya birden fazla ücretten kesme, üniversite öğretim mesleğinden ve kamu görevinden çıkarma cezaları gerektiren fillerle ilgili olarak öğretim elemanları hakkında Yüksek Öğretim Kurulu Başkanı disiplin amiri sıfatıyla doğrudan soruşturma açabilir.” Bu üniversite özerkliğine vurulmuş ek bir darbe oldu.

Bilimsel proje ve yayınlarda ayrımcılık

Türkiye’de bilimsel araştırmaları destekleme konusunda tek yapı haline gelmiş ve merkezleştirilmiş olan TÜBİTAK’ın tarafsızlığını yitirmesi, KHK’larla atılan ya da “hoşa gitmeyen” bilim insanlarının projelerden çıkartılması için proje yürütücülerine baskı yapılması, TÜBİTAK tarafından desteklenen bilimsel dergilerin yayın kurullarında bulunanların bu görevlerine son verilmesi talepleri ile gündeme geldi.

Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı mağdurları

Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı (ÖYP) dahilinde, kendi buldukları üniversitede belirli bir alanda doktora yapmalarının mümkün olmadığı durumda, bir başka üniversitede araştırma görevlisi olarak doktorasını o üniversitede yapma olanağını düzenleyen, kendi okuluna döndüğünde de öğretim elemanı olarak istihdamını sağlayan YÖK yasanının 33/a maddesine tabiyetleri bir çok durumda iptal edildi. Yaklaşık 14 bin ÖYP mensubu, doktoraları bittiğinde üniversite ile ilişki-

rinin kesilmesini öngören 50/d (geçici kadro) maddesine geçirildi. Bazı üniversiteler de, hangi aşamada olduklarına bakmaksızın doktora yapmakta olan elemanlarını okullarına geri çağırıldı.

Yurt dışında lisans ya da lisans üstü eğitim almak üzere MEB'dan burslu öğrencilerden 263'ü, "terörle iltisakları" gerekçesi ile OHAL döneminde bursları kesilerek ülkeye geri çağırıldı.

YAYINCILIĞIN O HALİ; TUTUKLANAN YAZARLAR KAPATILAN YAYINEVLERİ

OHAL en büyük etkilerinden birini de yayınlama özgürlüğü alanında gösterdi. OHAL ilan edilmesinin ardından yazarlara, yayınevlerine kimi zaman basılmamış yayınlarından ötürü hukuk dışı keyfi gerekçelerle davalar açıldı, yazarlar hapse atıldı. Kitap toplatma ve yasaklamaları arttı. Kararlar yayınevlerine tebliğ edilmeden uygulanmaya başladı. Kitaplar köşe yazıları suç delili olarak dava dosyalarına girdi.

Kapatılan yayınevleri

İnsan Hakları Ortak Platformu'nun (İHOP) 23 Şubat 2017 tarihli Olağanüstü Hal Uygulamaları raporuna göre 27 Temmuz 2016 tarihli (KHK) uyarınca, 29 yayınevi kapatıldı. 29 Ekim'de yayınlanan KHK ile kapatılan yayınevlerinin sayısı 30 oldu. Evrensel Basım Yayın tarafından çıkarılan Evrensel Kültür, Tiroj ve Özgürlük Dünyası dergileri kapatıldı. Şirket hesaplarının bloke edilmesi ve hisselerine el konulmasıyla yayıncılık faaliyeti durdu.

Türkiye Yayıncılar Birliği'nin (TYB) Haziran 2016-Haziran 2017 Yayınlama Özgürlüğü Raporu'na göre, binlerce yayıncılık çalışanı işsiz kaldı. Sektörün yayınevlerine dışarıdan iş yapan üyeleri alacaklarını tahsil edemedi. Akademik ve kurgu dışı yayınların üretimi ve satışı akademinin geçirdiği sarsıntıdan ciddi bir biçimde etkilendi. Yayıncılıkta sektörel küçülme yaşandı

Gözaltına alınan ve tutuklanan yazarlar

Türkiye Yazarlar Birliği raporuna göre 20 Nisan 2017 tarihi itibarıyla Türkiye'de yayınlarından dolayı Kadri Gürsel, Şahin Alpay, Nazlı Ilıcak, Ahmet Altan, Mehmet Altan ve Özgür Amed'in aralarında olduğu

34 yazar tutuklu bulunuyor.

Özgür Gündem'in kapatılmasının ardından 19 Ağustos'ta gazetenin yayın danışma kurulu üyesi olduğu gerekçesiyle yazar Aslı Erdoğan ve dilbilimci, yazar Necmiye Alpay gözaltına alındı. Erdoğan ve Alpay altı aylık tutukluluğun ardından tahliye edildiler. Yazarlar hakkında "devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak, terör örgütü üyeliği ve örgüt propagandası" suçlamasıyla ağırlaştırılmış ömür boyu hapis cezası isteniyor.

KHK'lar ile beş edebiyatçı öğretmen Murat Özyaşar, Kemal Varol, İlahi Sider, Şener Özmen ve Lal Laleş de açığa alındılar. Murat Özyaşar beş gün tutuklu kaldı.

Gazeteci/yazar birçok isme kitapları ve yazıları nedeniyle haklarında "örgüt üyesi olmak", "örgüte yardımcı olmak", "dine hakaret" gibi suçlamalarla davalar açıldı. İleri Yayınları'nın Sahibi Gökçe Fırat bu kapsamda hâlâ tutuklu yargılanıyor.

El konulan toplatılan kitaplar

Ekin Yayıncılık'ın 160, Belge Yayınevi'nin ise "bandrolsüz olmaları" gerekçesiyle 2 bin 200 kitabına el konuldu. Mardin Kızıltepe'de Ekin Yayınevi'nin alışveriş merkezindeki standına gelen güvenlik güçleri, toplatma kararı olmaksızın 88 çeşit ve 160 nüsha kitaba el koydu. Aram Yayınevi'nin 72 kitabına toplatma kararı çıkarıldı. Van'da bir kitapçıda yayınevine ait 2000 kitaba el kondu.

Kırmızı Kedi Yayınları'nın hazırladığı Sabahattin Önkibar'ın Devlet Bahçeli ve Derin Ülkücüler kitabı hakkında piyasaya çıkmadan "manevi kişiliğe ağır saldırı olabileceği ihtimali" gerekçe gösterilerek tedbiren toplatma kararı verildi. Yayınevinin başvurusu üzerine sonradan yapılan incelemede Bahçeli için kullanılan "donanımsız" ifadesi gerekçe gösterilerek yayınevinin itirazı mahkemece reddedildi.

Haftalık mizah dergisi Leman'ın 15 Temmuz'dan sonra çıkartacağı darbe özel sayısının kapağı sosyal medyadan paylaşılınca linç kampanyasının hedefi oldu. Derginin konumu paylaşıldı ve "Charlie Hebdo'dan ders almadınız galiba" şeklinde tehdit mesajları aldı. Dergi önünde top-

lanan kalabalık zorlukla dağıtıldı. Ardından derginin bu sayısı hakkında toplatma kararı alındı.

Fethullah Gülen kitaplarına yönelik soruşturma

15 Temmuz sonrası bazı il ve ilçelerde Fethullah Gülen'in yazmış olduğu kitapların çöplerde bulunması üzerine soruşturma başlatıldı. Gözaltılar ve tutuklamalar yaşandı. Kitaplar örgüt delili sayılarak toplatıldı ve kitap sahipleriyle ilgili soruşturma başlatıldı. Denizli'de Gülen kitaplarının bir yurdun kazan dairesinde yakıldığı tespit edildi.

Bakırköy Nöbetçi Sulh Ceza Hakimliği kararıyla Gülen'in kitaplarını basan yayınevlerinin 672 kitabı ve elektronik materyali için "terör örgütü propagandası" gerekçesiyle toplatma kararı verildi.

Halk kütüphanelerinde yer alan 2 milyon kitaptan 135 bini "FETÖ'nün yayınevlerine ait olduğu" gerekçesiyle kütüphanelerden çıkarıldı, internet kitap satış listelerinden kaldırıldı.

Yayınevlerine saldırılar

NT kitabevi zinciri ve Kırmızı Kedi Yayınları sivil saldırılara hedef oldu. Avesta Yayınları'nın Diyarbakır Sur ilçesinde bulunan deposu kimliği belirsiz kişiler tarafından ateşe verildi.

Albert Camus ve Spinoza örgüt üyesi oldu

Zülfü Livaneli'nin "Huzursuzluk" romanının reklam afişlerinin metrolara asılmasına OHAL gerekçesiyle izin verilmedi. Kapatılan Özgür Gazeteciler Cemiyeti Eş Başkanı Nevin Erdemir için hazırlanan iddianamede, Erdemir'in defterine not ettiği Albert Camus ve Baruch Spinoza isimleri yer aldı. İsimler, iddianamede "örgüt üyeleri" olarak geçti.

Kastamonu Üniversitesi Senatosu, oybirliğiyle "Cide Rıfat Ilgaz Meslek Yüksek Okulu"nun adını "Cide Meslek Yüksek Okulu" olarak değiştirme kararı aldı. Senato aldığı kararı üst onay için YÖK'e gönderdi. Oluşan büyük tepki üzerine Senato kararından vazgeçti.

EMEÇİLER OHAL KISKACINDA

OHAL emeği hedef aldı, binlerce kişi hukuksuz şekilde işsiz bırakıldı. Kendileri ve aileleri açlığa mahkum edildi. Grev hakkı ihlal edildi. Di-renişler engellendi. İşlerine iade edilmeleri talebiyle açlık grevine başlayan iki kamu emekçisi Nuriye Gülmen ve Semih Özakça hapishanede ölümlle pençeleşiyor.

OHAL sayesinde grevlere izin vermiyoruz! itirafı

Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın sermaye temsilcilerini karşısına alarak "Biz OHAL'i iş dünyasının daha rahat çalışması için getirdik. İş dünyasında herhangi bir sıkıntınız aksamanız var mı? Biz göreve geldiğimizde OHAL vardı.

şimdi grev tehdidi olan yere OHAL'den istifade izin vermiyoruz. Bunun için kullanıyoruz OHAL'i" itirafında bulunmasına yanıt DİSK'ten geldi. DİSK Genel Başkan Kani Beko imzalı açıklamada, OHAL döneminde 5 grevin "milli güvenlik", "genel sağlık" veya "finansal istikrarı bozmak" gerekçesiyle ertelendiğini ve yasaklandığı hatırlatıldı.

"Erdoğan'ın son açıklamaları, grev yasaklarının asıl gerekçesinin sağlık veya güvenlik değil işverenlerin çıkarlarının korunması olduğunu devletin en tepesinden teyit edilmesidir" diyen DİSK yönetimi, Erdoğan'ın 1961 Anayasası'ndan bu yana bir "hak" olarak tanımlanan grev için "tehdit" demesinin, Anayasa'nın ve OHAL Kanunu'nun açıkça ihlali anlamına geldiğini belirtti.

Grev yasakları

Bursa'da bine yakın işçinin çalıştığı Asil Çelik fabrikasında 18 Ocak 2017'de başlayacağı duyurulan grev Bakanlar Kurulu tarafından 'milli güvenliği bozucu nitelikte görüldüğü' gerekçesiyle yasaklandı.

Birleşik Metal-İş Sendikası üyesi 2200 işçinin Ocak 2017’de başlattığı grev, Bakanlar Kurulu kararıyla yasaklandı. Bakanlar Kurulu grevi 60 gün erteledi.

Mart 2017’de Bakanlar Kurulu’nun kararı ve Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın onayıyla, Akbank çalışanlarının aldığı grev kararı, daha greve çıkılmadan yasaklandı. Yasağa gerekçe olarak OHAL döneminde yayımlanan 678 sayılı KHK ile Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’na eklenen “Bankacılık hizmetlerinde ekonomik veya finansal istikrarı bozucu nitelikte olması” ifadesi ileri sürüldü.

Şişecam’a bağlı 9 fabrikada çalışan Kristal-İş Sendikası üyesi işçinin 24 Mayıs’ta çıkacağı greve dair yasak kararı 22 Mayıs gece yarısı Resmi Gazete’de yayımlandı. Resmi Gazete’nin 22 Mayıs 2017 tarihli sayısında yer alan kararda “Bazı işyerlerinde Kristal-İş Sendikası tarafından alınan grev kararının milli güvenliği bozucu nitelikte görüldüğünden ertelenmesi hakkındaki kararın yürürlüğe konması, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun 63’üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu’nca 16/05/2017 tarihinde kararlaştırılmıştır” ifadesi yer aldı. İşçiler, toplu sözleşme sürecinde OHAL’e ve grev yasağına güvenen patronun hiç olmadığı kadar uzlaşmaz bir tutum sergilediğini ifade etti.

Direnişlere OHAL engeli

Emek Çalışmaları Topluluğu tarafından hazırlanan 2016 İşçi Sınıfı Eylemleri Raporu’ndaki veriler Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın ‘OHAL’de grevlere anında müdahale ediyoruz’ itirazını doğrulamaktadır. Rapora göre eylem sayısı azalmakta ama polis müdahalesi artmış. 1 Ocak-15 Temmuz arasında işyeri temelli eylemlerin %5’ne müdahale edilmişken, 16 Temmuz-31 Aralık 2016 arasında polisin müdahale oranı %22’ye yükselmiştir.

Bursa Valiliği, OHAL’i ileri sürerek Gemlik’te bulunan MSC/Medlog Lojistik işçilerinin direnişine yasakladı. Nakliyat-İş Sendikasına üye oldukları için firmanın İstanbul/Esenyurt, Gebze/Muallimköy, İzmir, Mersin ve Gemlik’te bulunan işyerlerinde işten atılan işçiler 20 gündür direnişlerini sürdürüyordu. Sendikanın firmanın kanunsuz şekilde işçi

attığı yönünde suç duyurusuna karşın, Bursa Valiliği İl Olağanüstü Hal Bürosu, Gemlik MSC/Medlog Lojistik önündeki eylemi 22.09.2016 tarihinde yasakladığını bildirdi.

Tedi Discount Tekstil Mağazacılık işçilerinin direnişi 10. gününde İstanbul Valiliği tarafından yasaklandı. Direnişin 10. gününde Tedi'nin Tuzla'daki deposu önüne çevik kuvvet polisi ve TOMA getirildi. Depo Önüne barikat kuran polisler işçilerin içeriye girişlerine 13.08.2016 tarihinde izin vermedi.

OHAL'in ilan edilmesinin ardından ilk yasak olarak, Avcılar'da 3 Mayıs tarihinden itibaren haklarını arayan belediye işçilerinin direniş çadırı kurmasına 22.07.2016 tarihinde izin verilmedi.

OHAL ve iş cinayetleri

İşçi Güvenliği ve İş Sağlığı Meclisi'nden (İSİG) alınan verilere göre OHAL'li bir yılda iş cinayetleri daha da arttı. OHAL'li 1 yılda 107'si kadın, 50'si çocuk, 73'ü göçmen toplam 1927 iş cinayeti gerçekleşti.

OHAL'le beraber; iş cinayetlerinde evvelki yıla göre yüzde 12 civarında bir artış oldu. Toplu iş cinayetlerinden çok tek tek ölümlerde artış oldu. İş cinayetleri yaşanan iş kollarında yine ilk üç sırayı inşaat, tarım ve taşımacılık iş kolları alıyor. Ancak bütün sanayi kollarında özellikle örgütlü ya da sosyal haklarının bilincinde olan işçi kesimlerinde ölümler arttı. İş cinayetlerinin nedenlerinde trafik/servis kazaları, ezilme/göçükler ve yüksekten düşmeler her zaman olduğu gibi ilk üç sırada. Türkiye'nin sanayi kentlerindeki işçi sınıfının iş cinayetlerinde ölümü daha da yoğunlaştı.

Kamu Çalışanları

OHAL kamu istihdamında sarsıcı değişikliklere yol açtı. KHK'larla çeşitli kamu kurumlarından memurlar ve işçiler ihraç edildi. OHAL bahanesiyle sendikal haklar, grev hakkı ve istihdamı sınırlayıcı düzenlemeler yapıldı. Şehir içi toplu taşımacılık, finans ve bankacılık işlerinde grev ertelemeleriyle fiili grev yasağı getirildi. Haklarında kesinleşmiş bir yargı kararı bulunmayan binlerce işçi sorgusuz sualsiz disiplin so-

ruşturması olmaksızın ihraç edildi.

Türkiye'nin de onayladığı ILO sözleşmesine aykırı olarak İhraçların kamuda ve yerel yönetimlerde adil ayrıntılı ve tarafsız incelemeler yapılmaksızın yerel yöneticilerin inisiyatifine bırakılması işten çıkarmalar ve iş akdinin askıya alınması gibi uygulamalar yaşandı.

Devrimci İşçi Sendikaları (DİSK) tarafından hazırlanan rapora göre OHAL süresince 112863 kamu çalışanı KHK ve HSYK kararları ile ihraç edildi. İhraç edilenlerden sadece 1700 kişisi işe iade edildi. İhraç edilen 112863 kamu çalışanının 3959'u KESK üyesi. 15 Temmuz'da darbe girişiminde bulunmakla suçlanan Fethullah Gülen Cemaati ile ilgisi olmadığı herkes tarafından bilinen KESK üyelerinin de ihraç edilmesi iktidarın kendisine muhalif olan herkesi yok etme politikasını ortaya koydu. Yine KHK'larla 22474 özel öğretim kurumu çalışanının MEB tarafından verilen çalışma izni iptal edildi. Daha sonra bunların sadece 614'ünün çalışma izni iade edildi. Bütün ihraç edilenler ve çalışma izni iptal edilenlerin sayısı ise toplam 135337.

OHAL sürecinde Belediyelerdeki işçiler

OHAL süresince çok sayıda belediye çalışanı ihraç edildi. İhraçlar iki şekilde yaşandı. Birincisi KHK'lar yoluyla. ikincisi ise belediye başkanlarının tutuklanarak yerlerine merkezi idare tarafından atanan kayyumların işçilerin iş akdini askıya alması ya da Valilik emriyle taşeron şirketlerde çalışan işçilerin iş akdinin fesh edilmesi. 14 Temmuz'da yayınlanan son KHK ile güneydoğu bölgesinde çok sayıda işçi ihraç edildi.

29 Mart 2017'de DİSK/Genel-İş, işçilerin iş akitlerinin fesih gerekçelerinde “terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı” tespit edilerek 672 sayılı KHK doğrultusunda” işlem yapıldığını açıkladı. Genel İş açıklamasında “Bu gerekçe açıkça hukuk dışıdır; hukuk ihlalidir. İşinin başında çalışan işçilerin terörle bağlantılı oldukları yargı yoluyla kanıtlanmadan iş akitlerinin feshi hukukun temel ilkelerinin yok sayılmasıdır. Üyelerimizin iş akitlerinin öngörü veya şüphe üzerine, duyum veya söylentiler üzerine, feshedilmesi ya da askıya alınması; iş hukukunda, uluslararası hukukta, altına imza atılan sözleşmelerde yeri olmayan, keyfi uygulamalardır” dendi.

İhraçlar ve intihar vakaları

Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK), 15 Temmuz darbe girişiminden sonra yaşanan ihraçlar vesilesiyle yaşanan intihar vakaları ve işsiz bırakılan vatandaşların intihar eğilimleri üzerine bir araştırma yaptı. Araştırmada, açığa alınan ve işten atılan veya uzun süre işsiz kalan kişilerde intihar vakaları ile eğilimin yaygınlaştığı, OHAL-KHK uygulamalarının bir intihar nedeni olarak gözlemlendiği ifade edildi. İstihdam uzmanı Sinan Ok tarafından hazırlanan araştırmada, 20 Mart 2017 itibariyle OHAL döneminde tamamı erkek 27 kişinin yaşamına son verdiği belirtildi. En çok vaka 2016'nın Ekim ayında yaşandı. İntihar vakalarında ilk sırada emniyet çalışanları yer aldı. Meslek dağılımında ikinci sırada ise 5 vaka ile öğretmenler var. Söz konusu vakaların yaklaşık yüzde 20'si cezaevlerinde gerçekleşti. En çok vaka 45-50 yaş bandında saptandı.

KESK ayrıca, 10 Şubat-15 Mart 2017 tarihleri arasında ihraç edilen 5 bin kişinin katıldığı bir e-anket düzenledi. Anket sonuçlarında, 101'i kadın 314 kişinin yaşamına son verme eğiliminde olduğu tespit edildi. Ankete katılanlar, yaşadıkları psikolojik sorunlara neden olan gerekçeleri 'sığıntı olma', 'çaresiz kalma', 'hak arayacak bir yolun olmaması' şeklinde sıraladı.

OHAL'de ihraç edilen Nuriye Gülmen ve Semih Özakça işlerine dönmek için açlık grevinde

OHAL karamalarıyla Konya Selçuk Üniversitesi'deki görevinden ihraç edilen Nuriye Gülmen ve Mardin'deki öğretmenlik görevinden ihraç edilen Semih Özakça, Kasım 2016 tarihinden itibaren Ankara Yüksel Caddesi'ndeki İnsan Hakları Anıtı'nın önünde oturma eylemi yapmaya başladılar. Gülmen ve Özakça, işlerine iade talebiyle başlattıkları direniş boyunca defalarca gözaltına alınıp bırakıldılar, 9 Mart 2017'de açlık grevine başladılar. Açlık grevinin 76. gününde 22 Mayıs'ta gözaltına alındılar ve bir gün sonra tutuklandılar. Açlık grevinin 126. gününde avukatları ile görüşen Nuriye Gülmen ve Semih Özakça artık yürüyemiyor, Nuriye görüşe tekerlekli sandalyeyle geldi, mide ve böbreklerinde sorunlar var, bacağına morarmalar görülüyor.

Kurumlar	Toplam
TBMM Başkanlığı	82
Başbakanlık	4141
Adalet Bakanlığı	5781
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	589
Avrupa Birliği Bakanlığı	20
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	456
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	1299
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	474
Dışişleri Bakanlığı	429
Ekonomi Bakanlığı	74
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	957
Gençlik ve Spor Bakanlığı	473
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	1064
Gümrük ve Ticaret Bakanlığı	402
İçişleri Bakanlığı	31107
Kalkınma Bakanlığı	245
Kültür ve Turizm Bakanlığı	226
Maliye Bakanlığı	2615
Milli Eğitim Bakanlığı	33230
Milli Savunma Bakanlığı	109
Orman ve Su İşleri Bakanlığı	537
Sağlık Bakanlığı	7573
Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	1445
Yüksek Öğrenim Kurumu (İdari Personel)	1249
Üniversiteler (Akademisyenler)	5602
Yargı Kurumları	4964
Türk Silahlı Kuvvetleri	7619
Diğer kamu kurumları ve kuruluşları	104
Toplam	112863
Milli Eğitim Bakanlığı-Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü tarafından çalışma izni iptal edilenler	22474
Genel Toplam	135337

İade edilenler: 1700

Çalışma izni iade edilenler: 614

Not: Bakanlıklara bağlı ve ilgili kuruluşlar birlikte hesaplanmıştır.

Not: 668 Sayılı KHK ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı İçişleri Bakanlığı'na bağlanmıştır.

Kaynak: DİSK

OHAL'DE ÇEVRE

Çevreye zarar veren başta termik santraller ve HES'ler olmak üzere yatırım ve projelerin çevreye etkisini değerlendiren Çevre etki değerlendirmesi (ÇED) raporlarını ayak bağı olan gören iktidar, OHAL'i fırsata çevirdi. SİT kavramı tarihe karıştı. Doğal, tarihi varlıklar yıkıma uğradı.

445 ÇED kararı yatırımcı lehine çıktı

OHAL ilan edildikten hemen sonra Çevre ve Şehircilik Bakanı Mehmet Özhaseki Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) ve Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) temsilcilerinin katılımı ile ÇED zirvesini topladı. Bakan Mehmet Özhaseki toplantıda yaptığı açıklamada “Yatırımcılar için en önemli unsurun zaman olduğunu biliyoruz. Bu anlamda yatırımların önünün açılması için ÇED sürecini hızlandıracağız” dedi. Bakanın sözlerini doğrular şekilde son bir yılda Türkiye’de 445 adet ÇED raporu karara bağlandı ve kararların hepsi olumlu olarak verildi.

Alakır nehrine idam fermanı

Alakır Nehri’ne yapılması planlanan 8 HES projesinden biri olan Dereköy HES’e 1. derece doğal SİT Alanı olmasına ve Danıştay’ın HES yapılamaz kararı olmasına rağmen ÇED olumlu kararı verildi. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından İstanbul’da Haliç kıyısına yapılması planlanan mega proje Haliçport’un ÇED raporu OHAL döneminde onaylandı. Cerattepe’de daha önce iptal edilen ÇED raporunun olumlu olarak değerlendirildiği bir süreç yaşandı..

İzmir’de Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, dokuz ilçede toplam dokuz proje için, “ÇED gerekli değildir” kararı verdi.

Bursa’da çevrecilerin mücadelesi sonucu ilk ÇED’i iptal ettirilen DO-SAB Termik Santrali’nin ikinci ÇED dosyasına hızlıca olumlu kararı verildi.

Anayasa Mahkemesi tarafından 2014’te iptal edilen Hema Termik Santrali ve Kül Depolama Sahası Projesi tekrar gündeme getirildi. 42 bin kişinin tek tek dilekçe vermesine rağmen santral için 10 Ekim’de ÇED olumlu kararı verdi ve 2000 Bartınlı’nın dava açması sonucu alana 14 Temmuz 2017’de keşif yapmak üzere heyet geldi.

Çevreye yıkım yasası çıktı

Madde 80 olarak bilinen 6745 sayılı kanun Meclisten alelacele geçirildi. Bu kanun sayesinde tabiat varlıkları ve SİT alanlarına yapılacak yatırımlar denetim mekanizmalarının dışına çıkarıldı ve hükümetin stratejik bazı yatırımları hızlandırıldı. Nükleer santraller, HES’ler, altyapı yatırımları, mega projeler, termik santraller, bu yasa sayesinde Danıştay’ın defalarca iptal etmesine rağmen tek bir bakanlar kurulu toplantısı ile onaydan geçebilir hale geldi. Yine bu kanun ile bu yatırımlara vergi muafiyetleri ve stopaj teşviki sağlandı. Hazine arazileri 49 yıllığına bedelsiz tahsis edilebilir hale geldi. Akkuyu Nükleer Santrali’ne stratejik yatırım statüsü verilerek %90 vergi indirimi, kredide devlet desteği ve prim desteği gibi pek çok avantaj sağlandı. Enerji Bakanı Berat Albayrak’ın Nükleer Santral için Çin’de imzaladığı anlaşma OHAL günlerinde TBMM’de kabul edildi.

Askeri alanların rant alanlarına dönüşümü

OHAL döneminde 56 bin hektarlık askeri alan potansiyel rant alanlarına dönüşme süreci başlatıldı. Deniz Harp Okulu’na ait olan 8000 metrekarelik alan talebi karşılığında Tuzla Kaymakamlığı’na tahsis edildi. Eğitim alanı olarak düzenlenen yeni bölge imara açıldı. 677 ve 678 sayılı KHK’larla beraber askeri alanların denetimi İçişleri Bakanlığı’na geçti. KHK’da “Türk Silahlı Kuvvetlerine, Sahil Güvenlik Komutanlığına, Jandarma Genel Komutanlığına ve Emniyet Genel Müdürlüğüne ait hareket, eğitim ve savunma amaçlı yapılar için bu Kanun hükümlerinden hangisinin ne şekilde uygulanacağı Millî Savunma Bakanlığı,

İçişleri Bakanlığı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından müştereken belirlenir” ibaresine yer verildi.

Kültür ve tabiat varlıklarına kentsel dönüşüm kararı

27 Ekim 2017 tarihinde yapılan 6306 sayılı Kanun değişikliği ile Kültür ve Tabiat Varlıkları Kanunu kapsamına giren taşınmazlarda da artık kentsel dönüşüm uygulaması yapılabilecek. Ayrıca Bakanlar Kurulu kentsel dönüşümde söz sahibi oldu. Tek tek binalarla uğraşılmasına gerek kalmadan Bakanlar Kurulu tarafından belli bir bölge riskli alan ilan edilebilecek.

Sit kavramı tarihe karıştı

Jeolojik dönemlere ait, ender bulunan ve olağanüstü özelliklere sahip yerler 1, 2 ve 3. derece SİT olarak tanımlanmak yerine, “Kesin Korunacak Alan”, “Nitelikli Doğal Koruma Alanı” ile “Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı” olarak gruplandırılacak. OHAL sayesinde SİT alanlarında statü değişimi kolaylaştı. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 2.5 milyon hektarlık SİT alanı gözden geçirildi. Bunların bazılarının SİT statüsü kaldırıldı bazılarında ise statü değişikliğine gitti. 1. derece doğal SİT alanı statüsünde olan Validebağ Korusu’nda daha önce engellenen inşaaata OHAL bahanesi ile yeniden başlanmak istendi, Validebağ gönüllüleri tarafından çalışma durduruldu.

Beton martı projesi

2005 yılında gündeme gelen 83 bin metrekarelik beton dolgu alanına sahip olan Kabataş İskelesi ve Martı Projesi’ne de OHAL süresinde başlandı. İstanbul Cihangir’de bulunan Roma Bahçesi yakınlarında kazı çalışması yapan İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü herhangi bir kültür varlığına rastlanmadığını belirtti. Kazı çalışması yapılan yere beton döküldü.

Daha önce TBMM’de tüm partilerin oylarıyla reddedilen Zeytincilik Yasası’nın 20. maddesinin değiştirilmesi 7. kez gündeme geldi.

OHAL SAĞLIĞA ZARARLI

OHAL dönemi boyunca KHK'larla sağlık alanından 7573 kişi ihraç edildi. İhraç edilen kişilerin ve ailelerinin mağduriyeti dışında sağlık alanında oluşan deneyimli hekim ve sağlık personeli boşluğu sağlık sistemine ve sistemden yararlanan insanlara zarar verdi.

İhraçlar dışında ek yaptırımlar

Sağlık Bakanlığı'nın hekimlerin mecburi hizmet atamalarını güvenlik soruşturması gerekçesi ile çok uzun bir süreye yayması ve geciktirmesi sonucu binlerce genç hekim göreve başlayamadı. TTB Merkez Konseyi, 29 Ekim 2016 tarihinde yürürlüğe giren 676 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesine eklenen "güvenlik soruşturmaları ve arşiv araştırması yapılmış olmak" bendine dayanarak, mecburi hizmet atamalarının geciktirilmesi nedeniyle 24 Nisan 2017 tarihinde Sağlık Bakanlığı'na başvuruda bulundu. Sağlık Bakanlığı'nın güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapma yetkisinin bulunmamasına karşın, bazı hekimlerin güvenlik soruşturmalarının olumsuz olduğu gerekçesiyle atamalarının yapılmadığı, hekimlerin mevzuatta belirtilen gizlilik dereceli birim ve kısımlarda çalışmadıkları ve bu nedenle güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılmasını gerekli kılacak bir durum olmadığı hatırlatıldı.

Mecburi hizmetini yapmadığı için başka yerde hekimlik yapması da mümkün olmayan bu hekimlerin sağlık kamu hizmetinin etkin biçimde sunumunda aksamalara neden olacağı maaş alamamaları, sosyal güvenlik ve sağlık güvencelerinin olmamasının da mağduriyete yol açacağı belirtildi.

Görev yerlerinden ayrılmayan hekimler

OHAL dönemde ek yaptırımlara uğrayan bir başka grup da istifa ettik-

leri halde görev yerlerinden ayrılamayan hekimler. Devlet Memurları Yasasında, memurların, OHAL döneminde, yerine atanacaklar gelip işe başlamadıkça görevlerini bırakamayacakları belirtiliyor; Sağlık Bakanlığı da, istifa edenlerin görevden ayrılabilmesi için yerlerine atanan kişinin göreve başlama süresini OHAL döneminde iki ay olarak sınırlıyor. Bir yanda göreve başlaması diğer yanda görevden ayrılması geciktirilen hekimlerin varlığı, OHAL dönemine ilişkin başka bir mağduriyeti ortaya koyuyor.

Asistanların eğitim hakkı engellendi

Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi, Olağanüstü Hal (OHAL) Yasası uyarınca farklı Kanun Hükmünde Kararnamelerle (KHK) kamu görevinden ihraç edilen tıpta uzmanlık eğitimi öğrencisi asistan hekimlerin, eğitimlerine devam edebilmeleri gerektiğini açıkladı.

TTB Merkez Konseyi, konuyla ilgili olarak Tıpta Uzmanlık Kurulu'na (TUK), Sağlık Bakanlığı'na ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'na (YÖK) yazı gönderdi. TTB Merkez Konseyi, ihraç edilen asistan hekimler arasında uzmanlığını bitirmesine birkaç hafta kalanlar bulunduğu dikkat çekerken, kamu görevinden ihraç edilmenin eğitim hakkını yok etmek anlamına gelebileceği vurgusuyla bu alanın uygun şekilde düzenlenmesini istedi.

OHAL DÖNEMİNDE KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET ve HAK İHLALLERİ ARTTI

Şiddetin ve çatışmalı durumların yükseldiği tüm olağanüstü durumlarda olduğu gibi OHAL döneminde kadın hak ihlallerinde artış yaşandı. Hak arama kanalları da tıkandı. KHK'lar ile 50'yi aşkın kadın sivil toplum kuruluşu kapatıldı. KHK'lar ile kamu kurumlarından ihraç edilenlerin %20'sini kadınlar oluşturdu. OHAL döneminde kadınları koruma tedbirlerinin uygulanmasında ciddi aksaklıklar çıktı, kadın cinayetlerinde artış ve nitelik değişikliği dikkat çekti. Bir çok ilde 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Birlik Mücadele ve Dayanışma günü ile 8 Mart kutlamaları yasaklandı. OHAL dönemi kadınlara yönelik baskıların artmasına rağmen kadınların kararlı mücadelesine sahne oldu. Kadınlara karşı suçlar arttı, cezalar azaldı

OHAL ile Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) değiştirildi ve uzlaştırma kapsamına giren suçların kapsamı genişletildi. Kadınların şiddet faili erkeklerle ilgili yaptıkları şikâyetlerin başında gelen tehdit suçu uzlaştırma kapsamına alındı, böylece erkeklerin cezasızlık zırhıyla kuşanması kolaylaştırıldı.

İstanbul Sözleşmesi (Madde 48) ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre cinsel saldırı/çocukların cinsel istismarı suçlarının, uzlaşma kapsamına girmemesine rağmen uygulamada mağdurun daha en başında faille uzlaşmaya, barışmaya teşvik edildiği koşullarda; şikâyetçi olması, yargılamaya etkin katılımı, bu süreci yürütme konusunda istekli ve kararlı olması mümkün olmamakta ve bu durum fiili cezasızlığı arttırmaktadır.

OHAL sürecinde Aile Bakanlığı ve kamu kurumlarında kadınlar, mülteci kadınlar, çocuklar ile ilgili projeler durma noktasına geldi.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun "OHAL döneminde

Yargıda Cinsiyetçilik” raporuna göre, 2017 yılı Ocak-Nisan ayları arasında kadınlar 5 davaya müdahil olarak katıldı. Toplam 88 dava, 105 duruşma takibi gerçekleştirdi.

Bazı davalarda da OHAL’den kaynaklı hakim/mahkeme heyeti değişikliği ile karşılaşıldı. Uzayan yargı süreçlerinin ikincil hak ihlallerine neden oldu. İndirim uygulanan davalarda ise en sık tekrarlanan cezasızlık gerekçelerini yine “haksız tahrik” ve “iyi hal indirimi” oluşturdu.

Kamuoyu vicdanını rahatsız eden Ayşegül Terzi, Ebru Tireli gibi davalarda sanıklar tüm kadınların güvenliğini tehlikeye atmak anlamına gelecek biçimde serbest bırakıldı. Beraat ya da serbest bırakma kararlarında genelde “yeterli delil yetersizliği” gerekçe gösterildi.

Kadın cinayetleri OHAL döneminde arttı

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun tuttuğu kadın cinayetleri istatistiği, erkek şiddeti sonucu 2016 yılının ilk yüz gününde 94 kadın katledilirken bu sayı 2017’in ilk yüz gününde 106’ya yükseldi. Katledilen kadınların büyük çoğunluğunun faili ise yakınları oldu. İstatistiğe göre kadınların 32’sinin kim tarafından katledildiği tespit edilmezken, 32’si eşi, 11’i eski eşi, 12’si tanıdığı biri, 10’u erkek arkadaşı, 3’ü eski erkek arkadaşı, 3’ü oğlu, 2’si babası, 1’i de erkek kardeşleri 7’si de tanımadığı biri tarafından öldürüldü.

CHP Mersin Milletvekili Prof. Aytuğ Atıcı, katledilen Özgecan Aslan’ın ölümünün ikinci yılında TBMM Genel Kurulu’nda konuşmasında 2011’den bugüne kadın cinayetlerinin tam 3 kat arttığına dikkat çekti ve “Bu cinayetlerin maalesef yüzde 50’si olağanüstü hâl uygulaması döneminde ortaya çıkmıştır” dedi (12 Şubat 2017).

Çocuk hakkı ihlalleri

OHAL sürecinde çocuğa yönelik ihmal ve suçlar arttı, Aladağ’da cemaat yurdunda 11 öğrenci yanarak can verdi. Her gün okul ve yurtlardan çocuk hakları ihlali haberi duyulmaya başlandı. Çocuk cinsel istismarında artış yaşanmasına karşın, istismar mağduru çocukların örselenmeden ifade süreçlerinin tamamlanmasını sağlayan ÇİM (Çocuk İzlem

Merkezi) işleyişi 15 Temmuz sonrası yargıda yaşananlar, personel yetersizliği nedeniyle aksadı. Mağdur çocuklardan duruşma öncesi fail ile karşılaşma kaygısı nedeniyle kalp krizi ve intihar nedeniyle hayatını kaybeden çocuklar oldu (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Yargıda cinsiyetçilik raporu).

Meclis'e getirilen "Çocukların cinsel istismarı" konusunda cezasızlığın önünü açacak TCK Değişiklik Önergesi, OHAL baskı koşullarına rağmen kadınların dinmeyen tepkisi ve eylemleri ile durduruldu.

KHK'larla ihraç edilen kadınlar erkeğe bağımlı konuma sürüklendi

Kendi işinde çalışırken işsiz bırakılmak kadınlar açısından şiddete maruz kalma riskini arttırdı.

İhraç edilen kadınlar kayıt içinde iş bulması zor olduğundan, ev odaklı ve kayıt dışı olarak sömürülme riski arttı.

Mart 2017'de yapılan KESK İhraç Kurultayı'ndan sonra hazırlanan kitapçıkta yer alan bilgilere göre ekonomik özgürlüğü elinden alınan kadın, aile bireylerine bağımlı kalıyor. Bu durum dışarıdaki aktivitelerini sınırlıyor. Hayatı, geleceği ile ilgili kararları alırken bağımsız hareket edemiyor.

Kendi başına yeni bir yaşam kurmak isteyen ya da kurmuş bekar kadınlar, ailelerinin yanına dönmek zorunda kaldı. Kadınların üzerindeki baskılar arttı, eve giriş çıkış saatleri, giyim kuşamları vs. denetlenmeye başlandı. Politik, sendikal mücadelelerinden dolayı suçlanıp, bu faaliyetleri engellenmeye çalışılıyor. Sosyal güvenlik hakkı olmayan kadınlar için, babalarının, kocalarının sosyal güvenliğinden yararlanmak zorunda kalıyor. Eşlerinden ayrılan kadınların, kendileri ve varsa çocukları için kurdukları yeni yaşam, ekonomik olarak zor koşullarda da olsa idame ettirilirken, maddi gelirden yoksun bırakılmayla birlikte bu olanaksız hale geliyor. İlişkilerini bitirme arifesinde olan kadınlar, ihtiyaç duydukları ekonomik şartların ortadan kalkmasıyla birlikte aile içinde yaşamaya mecbur kalıyor. Gördükleri şiddet sarmalından kurtulamıyor. Eşiyle birlikte işinden atılan kadınlar da, özellikle çocukların beslenme, eğitim, spor ve sanatsal faaliyetler için gerekli ekonomik ge-

lirden yoksun kalmanın zorluklarıyla karşılaşıyor.

OHAL'de kadın gazeteciler

KHKlar ile kapatılan İMC TV, Hayat TV, JİNHA vb. farklı yayın organlarında çalışan kadın gazetecilerin haber verme hakları engellendi, çalışabilecekleri hiçbir mecra bırakılmayarak ekonomik olarak da mağdur edildiler. Özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde çalışan kadın gazeteciler OHAL döneminde düzenli olarak polis şiddetine ve genel tacize maruz kaldı, İMC televizyonu muhabiri Gülfem Karataş, polis tarafından tecavüzle tehdit edildi.

Kadın gazetecilerin çalıştığı ve ağırlıklı kadına dair haberler yapan kadın haber ajansı JİNHA KHK ile kapatıldı, mal varlıklarına el konuldu.

5 dilde kadın haberciliği yapan Gazete Şûjin'in web sitesine BTK kararıyla erişim engeli getirildi.

OHAL'e karşı kadın mücadelesi

OHAL ile birlikte kadınların yaşam tarzına yönelik saldırıların artmasına, Ayşegül Terzi'nin otobüste, Ebru Tireli'nin parkta erkek şiddetine maruz kalmasına karşı pek çok ilde eylemler yapıldı. Hükümet "yaşam tarzı özgürlüğü" konusunda açıklama yapmak zorunda kaldı.

Zuhal Güneş, işyerinde taciz davası birlikte kadınların direnişi ile açıldı. Hayatta kalabilmek için şiddet uygulayan kocasını öldürmek zorunda olan Çilem Doğan, kadın mücadelesi sonucu tahliye edildi.

8 Mart kutlamalarına yasak

8 Mart Dünya Kadınlar Günü kutlamaları OHAL nedeniyle yasaklandı. Buna rağmen kadınlar sokağa çıktı, kutlamalar yaptı, dünya kadınlarıyla beraber uluslar arası grev eylemine katıldı. Bazı illerde kadınlar gözaltına alındı.

OHAL'DE LGBTİ BİREYLER İÇİN SOKAKLAR DAHA GÜVENSİZ

Olağanüstü Hal LGBTİ+ bireylerin mağduriyetlerini artırdı militarizm, homofobi ve transfobiyi yükseltti. Cezasızlık teminatı, hukuksuz uygulamalar, homofobik saldırıları ve polis şiddetini artırdı. Seks işçilerin çalışma olanakları sınırlandı. LGBTİ+ yurttaşlar arasında korku ve yılgınlık yaygınlaştı, örgütlenme, toplanma ve gösteri yapma hakları kısıtlandı.

Güvenlik konsepti sokakları güvensizleştiriyor

22 Mart 2017'de Kaos GL'de yayınlanan "LGBTİ'ler OHAL sürecinden nasıl etkileniyor" başlıklı soruşturmaya katılan Pembe Hayat Derneği avukatı Yalçın Koçak: "OHAL ile devreye sokulan 'güvenlik konsepti'nin genel olarak sokakları da güvensiz hale getirdiğini söylüyor. Cezasızlık teminatı, transfobik, bifobik, homofobik kişi ve çeteleri fiziki saldırı konusunda cesaretlendiriyor. Trans seks işçilerinin çalıştıkları caddelerin polis ablukasına alınması trans seks işçileri açısından evlerine kapatılma sonucunu doğuruyor. Ülkenin her tarafında OHAL sürecinde fobik saldırılarının arttığını, saldırganların terörize edilmiş ortamdan faydalandıklarını, savunmalarını 'OHAL, mili irade, devletin bütünlüğü, namus' vb. kavramlara dayandırdıklarını söylemek mümkün.

Kaos GL editörü Yıldız Tar'a göre OHAL rejimi toplumun çoğunu olduğu gibi LGBTİ'leri de korku ve çaresizlik hislerine sürüklüyor: "KaosGL.org yazarları arasında mahlasla yazma, fotoğrafını kaldırtma ve dahası siyasi içerikli yazılar yazmama eğilimi yükseldi. İnsanlar haklı olarak bir soruşturma sürecine girmek istemiyor. "Kolay lokma" olarak görüleceğini biliyor. Dahası bu coğrafyadaki herhangi bir eşcinsel ya da trans kollukile karşı karşıya geldiğinde başına gelebilecek cinsel istismar, taciz ve şiddeti yakından tanıyor."

Medyada görünürlük azaldı

Kaos GL'nin 2016 Medya İzleme Raporu'na göre Temmuz 2016'dan itibaren basılı medyada LGBTİ haberlerinde bir düşüş var. Senenin son 6 ayında LGBTİ'ler neredeyse görünmez oldu. Hedef gösteren haberler hariç! Temmuz ayında ana konusu LGBTİ'ler olan toplam haber sayısında dramatik bir düşüş yaşandı. Rapora göre bunun nedeni 15 Temmuz Darbe Girişimi ve ardından ilan edilen OHAL.

Seks işçileri: Kazanılmış haklarımızı kaybettik

Pembe Hayat Kırmızı Şemsiye Seks İşçileri İnisyatifi'nin her yıl düzenlediği 3 Mart Dünya Seks İşçileri gününde OHAL ile birlikte siyasilere dolan cezaevlerini boşaltmak için bazı suçluların salıverilmesinin tehlike oluşturduğu belirtildi. Panelde konuşan Gani Met bu süreçte, daha önce kazanılan hakları kaybettiklerini hatırlattı: “Polise karşı dilimiz değişti, eskiden haklarımız var diyorduk. Şimdi haklarımızı ifade anlatabileceğimiz bir süreçte değiliz, tamamen keyfi uygulamalar ve doğrudan polis şiddeti ile karşı karşıyayız”

Bir diğer konuşmacı Nazar, OHAL'de sokaklarda çalışmamız da zorlaştırıldı, müşteri bulabileceğimiz tek yer kart ve sosyal medya araçlarıyla reklam yapmak fakat ona da hapis cezası getirdiler. Bu uygulamalar ya ‘çalışma, açlıktan öl’ ya da ‘hapis yat’ demekten başka bir şey değil” diyerek süreci değerlendirdi.

Trans Onur Yürüyüşü'ne yasaklama

29 Haziran 2014 tarihinde düzenlenecek Onur Yürüyüşü İstanbul Valiliği tarafından yasaklandı. Valilikten yapılan açıklamada “Başta katılımcılar olmak üzere vatandaşlarımızın ve gezi amacıyla bölgede bulunacak olan turistlerin güvenliği ve kamu düzeni gözetilerek anılan gün ve öncesi ve sonrasında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesine izin verilmeyecektir.” denildi.

Uluslararası Af Örgütü, LGBTİ+ Onur Yürüyüşü'nün gerçekleşmesine valiliğin izin vermemesinden dolayı derin bir endişe duyduğunu açıkladı. Uluslararası Af Örgütü, 25 Haziran'da yapılması planlanan Onur

Yürüyüşü öncesinde Türkiye yetkililerine, lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve intersekslerin (LGBTİ) ve onları destekleyenlerin ifade ve toplanma özgürlüğü haklarına hiçbir tehdit veya şiddet korkusu olmadan erişmelerini güvence altına almaları için çağrıda bulundu.

HDP İstanbul Milletvekili Garo Paylan, 15. LGBTİ+ Onur Yürüyüşü'nün engellenmesine ve kolluk kuvvetlerinin sert müdahalesine ilişkin olarak Başbakan Binali Yıldırım'a soru önergesi verdi.

Paylan, yürüyüşe yönelik tehditlerde bulunan Alperen Ocakları mensubu kişilerin kimlik tespitinin ardından bırakıldığını, yürüyüşe katılmak için gelenlerin ise gözaltına alındığını söyledi.

Trans cinayetleri: Kimse sesimizi duymuyor

Muhammed Wisam Sankari adlı mültecinin cesedi 24 Temmuz'da Yenikapı'da bulundu.

Türkiye'ye bir yıl önce sığınan Sankari'nin daha önce de tehdit edildiği, kaçırıldığı ve tecavüze uğradığı belirtildi.

İstanbul'da yaşayan LGBTİ+ ve kadın hakları aktivisti trans kadın Hande Kader'in bedeni 20 Ağustos 2016'da İstanbul'da ormanlık bir alanda yanmış halde bulundu. Seks işçisi Hande Kader şiddet görüp, tecavüze uğradıktan sonra öldürüldü ve yakıldı.

YEREL YÖNETİMLERDE KAYYUM YIKIMI

Seçilmiş Yerel Yöneticiler görevden alınarak, cezaevlerine konuldu ve yerlerine seçilmemiş kişiler atandı. Belediyelerin destek verdiği halka insani yardım sağlayan kurumlar kapatıldı. Kayyumların icraati toplumsal ve kültürel değerleri hiçe saydı.

Yerel yönetimlere kayyum

15 Ağustos 2016 tarihinde yayınlanan 674 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Belediye Kanunu'nda yapılan değişikliklerle, 11 Eylül 2016'dan başlayarak seçim yoluyla gelmiş Belediyelere “terör örgütleriyle ilişkili olduğu tespit edilmesi” gerekçesiyle kayyum atamaları yapıldı. Kayyum atanan belediye sayısı 86'ya ulaştı.

Demokratik Bölgeler Partisi (DBP) belediye eş başkanları toplantısı (26 Haziran 2016) sonuç bildirgesine göre DBP Eş Genel Başkanı Kamuran Yüksek'in de aralarında olduğu onlarca parti meclis üyesi, MYK üyesi ve 21 belediye eş başkanı, 92 belediye ve il genel meclis üyesinin tutuklandığı, görevden alındığı ifade edildi.

DBP'li belediye başkanları tarafından yönetilen 78 belediyeye vali ya da kaymakamlar kayyum olarak atandı. AKP (Konya-İlgın, Erzurum-Aşkale, Giresun-Çamoluk) ve MHP (Adana) tarafından yönetilen belediyelerde ise belediye başkanının yerine Belediye Meclisinde seçim yapılarak kayyumlar atandı. Belediyelerin yanı sıra, Güneydoğu Anadolu Belediyeler Birliği'ne (GABB) de 27 Ocak 2017 tarihinde kayyum atandı (İHOP OHAL raporu). Kayyum atanan belediyelerin başkanları gözaltına alındı 92 belediye eşbaşkanı/başkanı tutuklandı. 17'si tahliye edildi. 20 Temmuz 2017 itibarı ile 75 belediye eşbaşkanı/başkanı tutuklu bulunmaktadır. 5 belediye eş başkanı 9 ile 14 yıl arasında değişen cezalar aldı (Van-Erciş ilçesi, Hakkari il, Mardin-Mazıdağ ilçesi, Dersim

il, Diyarbakır-Sur ilçesi).

DBP’li belediye eşbaşkanlarının görev yaptığı Viranşehir, Bozova, Hal-feti ve Suruç belediyelerine 29 Eylül’de valilik tarafından gönderilen bir genelge ile belediyenin yapacağı tüm proje ve hizmetler için “kay-makam onayı” zorunlu hale getirildi.

674 sayılı KHK ile Belediye Kanunu’nu değiştirdi. 10/11/2016’de TBMM’de aynen kabul edildi. Ayrıca İçişleri Bakanı’nın 11 Ka-sım 2016’da valilere gönderdiği genelgeyle, eşbaşkanlık sistemi yasa-dışı ilan edildi ve eş başkan atamalarının suç sayılacağı duyuruldu.

Belediyelerin destek verdiği sivil toplum örgütleri kapatıldı

Güneydoğu’da kayyum atamaları ve bazılarını belediyelerin kurduğu ya da desteklediği sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerine kitlesel bir biçimde son verme suretiyle, muhalefet susturulmaya hatta yok etme-ye çalışıldı. Örneğin, Diyarbakır’da yaşayan yerinden edilmiş ailelere destek sunan iki önemli aktör, Sur ve Diyarbakır Büyükşehir Belediye-lerinin belediye eşbaşkanları yerine hükümet tarafından kayyum atan-dı ve Sur sakinlerine doğrudan insani yardım ve destek sağlayan sivil toplum örgütleri kapatıldı. Ayrıca Mersin-Akdeniz Belediyesi’nin İhtar Kadın ve Dayanışma Merkezi’nin tabelası kaldırılarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlüğü’ne bağlandı, LGBT bireylere yö-nelik “Toplumsal Eşitlik Birimi” kapatıldı, Van’da “Alo Şiddet” hat-tı, Silvan’da kadınlara yönelik kilim dokuma kursu sonlandırıldı. Van Kadın sığınağı, Sur Amida, Lice Nujiyan, Kızıltepe Nuda, Nusaybin Gülsılav, Doğubeyazıt Sema Yüce, Şırnak Zahide kadın merkezleri ka-patıldı. Cizre Sitiya Zin kadın merkezi KADEM’e verildi. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesinin yaptırdığı Kız öğrenci yurdu misafirhaneye dönüştürüldü. Gürpınar belediyesi sağlık merkezi ile Muradiye beledi-yesinin kreş sağlık kabini ve aş evi de kapatıldı.

Kültürel değerlere saldırı

Kayyumların icraatının, sıklıkla toplumsal ve kültürel değerleri hiçe saydığını, Diyarbakır Şehir Tiyatroları’nın tüm oyuncularının sözleş-melerinin feshi, Roboski anıtı’nın (Diyarbakır), Orhan Doğan anıtının

(Cizre) tahrip edilmesi, Mersin-Akdeniz’de Özgür Çocuk Parkı’ndaki tabelanın sökülmesi, Munzur Festivali’nin içinin boşaltılması, Mardin Kızıltepe’de Uğur Kaymaz anıtının kaldırılması gibi örneklerden izlemek mümkün.

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi raporu

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi, 29 Mart 2017 raporunda,

- 674 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’na taraf olan Türkiye’nin taahhütlerine, özellikle de yerel yönetimin gizli seçim sistemine göre serbestçe seçilmiş meclisler veya kurullar tarafından icra edilmesi gerektiğini öngören 3. Maddeye aykırı olduğu,
- Seçilmiş belediye başkanlarının tutuklanıp yerlerine kayyumların getirilmesinin, bu şehirlerdeki belediye meclislerinin çoğu faaliyetlerini durdurduğu ve neredeyse altı milyon Türkiye vatandaşı yerel düzeyde siyasi temsilden mahrum bırakıldığı için yerel demokrasinin bu bölgedeki fiili uygulamasını etkin bir şekilde askıya aldığı ve bu durumun, Şart’ın 7. Maddesini ihlal ettiği,
- Bu durumun orantısız bir idari denetim şekli olduğu,
- Eş başkanlık sisteminin yasadışı ilan edilmesi ve eş başkan atamalarının suç sayılmasını kaygıyla izledikleri not edildi.

GÜNEYDOĞU'DA YIKIMLAR, GÖÇ ve MÜLKSÜZLEŞTİRME

OHAL, çok geniş kamulaştırmalarla geniş kitleler göçe zorlandı, mülksüzleştirildi. Diyarbakır Sur'da tarihi miras yok edildi. "Riskli alan" gerekçesi ve milli müdafaa mükellefiyetleri kisvesi altında acele kamulaştırmalarla yoksullar kent merkezinden sürgün edildi, demografik yapı değiştirildi.

Güneydoğu için yeni iskan kanunu

Afet Riski Kanunu Ağustos 2015-Aralık 2016, bazı yerlerde ise Mart hatta Haziran 2016'ya kadar süren çatışmaların ve sokağa çıkma yasaklarının sona ermesinin hemen ardından, Diyarbakır (Sur), İdil, Cizre, Şırnak, Yüksekova-Gever, Nusaybin'de, "kentsel dönüşüm" adı altında devreye sokuldu. Bu süreçte Kamulaştırma Kanunu'nun, Milli Müdafaa Mükellefiyetleri Kanunu'na gönderen 27. Maddesi ve Afet Riski Kanunu'ndan yararlanılarak çok geniş kamulaştırmalarla geniş kitleler zorla göç ettirildi ve mülksüzleştirildi.

16/5/2012'de çıkartılan Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun (kısaca Afet Riski Kanunu), getirdiği muğlak tanımlarla ve çoğu kez yapay gerekçelerle, çok geniş bir alanda, ülkenin neredeyse tüm illerine yayılan bir biçimde kent yoksullarını şehir dışına itme ve mülksüzleştirme, diğer yandan da soylulaştırma ve rant üretimi için, Güneydoğu'da ise yeni bir "iskan kanunu" işlevini görecek şekilde devreye sokulmuştu. Yasa, 2012 yılında çıkartılır çıkartılmaz, Diyarbakır Sur ilçesinde Ali Paşa ve Lale Bey mahallerinde uygulanmaya çalışıldı, ancak Sur halkından gelen tepkiler karşısında rafa kaldırılmak zorunda kalınmıştı.

Bakanlar Kurulu onayı ile 21/03/2016 tarihinde Suriçi'nde bulunan 7714 parselden 6292 parsel için Kamulaştırma Kanunu'nun 27. mad-

desine göre kamulaştırma kararı alındı. 158 hektarlık Suriçi'nin 140 hektarı kamulaştırma kapsamına girdi. Bu kararla Sur içinde bulunan parsellerin %82'si kamulaştırılmış olacak. Geri kalan %18 zaten TOKİ ya da Maliye Bakanlığı'na aitve kamulaştırmalar sonucunda Suriçi'nin tamamı kamu mülkiyetine geçmiş olacak. 2013 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan Suriçi Afet Riskli Alan Master Planı'nda deprem riski yüksek yapıların sayısınının 464, oranının ise sadece % 6.04 olarak belirlenmiş olması, Afet Riski Kanunu ile Kamulaştırma Kanunu'nun uygulamalardaki çelişkilerine işaret ediyordu.

Güvenlik gerekçesiyle kamulaştırma

Polis güvenlik noktası yapım amacı ile Diyarbakır, Mardin, Hakkari ve Şırnak'ta tapuda hazine adına tescil edilmeleri üzere İçişleri Bakanlığı (Emniyet G. M.) talebi ile 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 27. Maddesine göre Bakanlar Kurulu'nca 5/4/2016 tarihinde, toplam 226.110 m² kamulaştırıldı.

11 Nisan 2016'da Bakanlar Kurulu'nun Güneydoğu'daki dört ile bağlı altı ilçede güvenlik gerekçesiyle aldığı yeni acele kamulaştırma kararları Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Diyarbakır'ın Bağlar, Hakkari'nin Çukurca ve Yüksekova, Mardin'in Kızıltepe, Şırnak'ın ise Cizre ve İdil ilçelerindeki 11 mahallede 36 parsel için toplam 120 bin metrekareye yakın alan hakkında acele kamulaştırma kararı çıktı.

Şırnak'ın Cizre ve İdil ilçelerinde bulunan bazı mahallerin içerisindeki alanların, "kentsel dönüşüm" adı altında kamulaştırmaları mümkün kılan, Afet Riskli Alan ilan edilmesi hakkında Bakanlar Kurulu kararları, 1 Haziran 2016'da Resmi Gazete'de yayımlandı. Buna göre, Şırnak'ın Cizre ilçesinde bulunan Kuştepe, Cudi, Sur, Dağ Kapı, Kale, Şah, Yafes, Alibey ve Nur mahalleleri içerisinde bulunan alanın, Çevre ve Şehircilik Bakanlığınının 30 Mayıs 2016 tarihli yazısı üzerine Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'un 2. ve ek 1. maddeleri doğrultusunda Afet Riskli Alan olarak ilan edildi, Şırnak'ın İdil ilçesinde bulunan Aşağı, Yukarı, Atakent, Yenimahalle ve Turgut Özal mahalleleri içerisindeki alanın da "riskli alan" ilan edilmesi kararlaştırıldı. 17 Temmuz 2017'de Cizre'nin Cudi mahallesinde billboard-

lara asılan ilanlarla mahalleliye duyuruldu.

Diyarbakır Suriçi'nde kültürel kıyım

Suriçi 15 mahalleden oluşmaktadır ve 2015 yılı toplam nüfusu 50 bin 341 olarak belirlenmiştir.

Bölge 1988 yılında “Diyarbakır Kentsel Sit Alanı” olarak tescillenmiştir. Bu aşamada Suriçi'nde 147 anıtsal, 448 sivil mimarlık örneği olmak üzere toplam 595 adet tescilli yapı bulunmaktadır.

“Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı” UNESCO Dünya Mirası adaylık çalışmalarına 2012 Ocak ayından itibaren başlanmış, eş zamanlı olarak da “Alan Yönetim Planı” kentteki ilgili kurum, kuruluş, STK, bilim insanları ve muhtarlarla birlikte katılımcılık ilkesi gözetilerek hazırlanmıştır. Dünya Miras Komitesininin 39. Toplantısında Temmuz 2015’de de “Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı” Dünya Mirası olarak tescillenmiştir. Suriçi, tek tek tescillenmiş mimarlık örnekleri ve anıtsal yapılarla beraber bir yaşama ve üretim alanı olarak, kendi bütünlüğüne sahiptir ve o şekilde korunması esastır.

Şubat 2016’da başlayan ve halen devam eden yıkım çalışmaları sonucunda; “Kentsel Sit Alanı” olan ve Dünya Miras Alanının tampon bölgesi olarak korumaya alınan Suriçi, düz bir araziye dönüştürüldü. Temmuz 2016 ya kadar alanda 76 adet tescilli yapının da yıkıldığı tespit edildi. Halen devam eden yıkım ve yok ediş sürecinde, tescilli, çevresel değerde yapılar ve tescilli olmayan binlerce yapının yıkım ve yok edilmesi sonucu sokak, ada, parsel sınırları silindi, Dünya mirası Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajının varlık nedeni olan tarihi kent, yok edildi.

Suriçi'nin altı mahallesi, Cevatpaşa, Fatihpaşa, Dabanoğlu, Hasırlı, Cemal Yılmaz ve Savaş Mahallelerinde süren yasak ve evlerin yıkılması ile yaklaşık 23 bin dolayındaki Sur sakinizorunlu göçe tabi tutuldu. Mağdurların bir kısmına tamamen yetersiz bir miktar “kira yardımı” yapılmakta, çoğu akraba yanlarında barınmakta, küçük bir kısmı ise il dışına göçmüş bulunmakta, ancak yaklaşık 5000 hane sakini ile yapılan

birebir görüşmelerde ailelerin %95'inin Sur'a geri dönme isteklerini belirtmektedirler.

OHAL ilanından sonra sadece Temmuz-Ağustos 2016 döneminde yıkımın ölçüğü ikiye katlandı

Yaşanan çatışmalar ve sonrasındaki yıkım ve hafriyat atımları nedeniyle yıkılan tescilli ve tescilsiz yapıların yer aldığı parseller, uydu fotoğrafıyla kadastral haritaların çakıştırılması sonucu belgelendi. Mayıs 2016 tarihli uydu fotoğrafından 10 hektarlık alanın yıkıldığı, 832 yapının tamamen yıkıldığı ve 257 yapının hasar gördüğü tespit edildi. Ağustos 2016 tarihli uydu fotoğrafında ise yıkımın 20 hektarlık bir alana yayıldığı tespit edildi. Yıkılan yapılar arasında tescilli sivil ve anıtsal özellikte toplamda 86 yapının yıkıldığı, 36 adet yapının kısmen yıkıldığı, 48 yapının zarar gördüğü saptandı. Ağustos 2016 tarihinde çekilen en son uydu görüntüsünden 1519 yapının tamamen yıkıldığı tespit edildi. Halen devam eden yıkımla bu sayı her geçen gün artarak devam etmektedir.

AliPaşa ve Lale Bey Mahallelerinde yeniden “Kentsel Dönüşüm”

OHAL ilanından sonra, 12 Nisan 2017 tarihinde, Ali Paşa ve Lale Bey mahallerinde 2012 yılında yürürlüğe konan “Kentsel Dönüşüm” projesi yeniden gündeme getirildi. Diyarbakır Valiliği tarafından Lale Bey ve Ali Paşa mahallelerine bağlı sokaklardaki evlerin boşaltılması ve yıkımına dair” duyurular yapıldı, bu iki mahallenin halkından 15 gün içinde evlerini terketmeleri istendi, su ve elektrikleri kesildi, 22 Mayıs 2017’den bu yana Ali Paşa ve Lale Bey mahallelerinde evlerin boşaltım ve yıkım faaliyetine yeniden başlandı.

Son bir ayda en az 5816 kişinin daha (TÜİK verilerine göre Lale Bey nüfusu 2853, Ali Paşa Nüfusu ise 2963’tür) bu zorunlu göçe tabi tutulmaları söz konusudur.

Güneydoğu’da ya da başka bölgelerde, “riskli alan” gerekçesi ve millî müdafaa mükellefiyetleri kisvesi altında acele kamulaştırmalarla, mülksüzleştirme, yoksulların kent merkezinden sürgünü, asimilasyon ve demografik yapının değiştirilmesine karşı bir farkındalık yaratma

ve yaygın mücadele yöntemleri geliştirmeye ihtiyaç var. Sosyal Hukuk Derneği ve Özgürlükçü Hukukçular Platformu tarafından düzenlenen 1-2 Temmuz Sur alıştayı sonuç metninde de belirtildiği gibi, başta Suriçi'nde olmak üzere mülk sahibi ya da kiracı tüm yurttaşların evlerine ve işyerlerine dönmesine engel olan tüm işlem ve yıkımlara, kentsel müştereklere ve elverişli bir konuta erişim hakkı ihlallerine son verilmeli, yerinden edilenlerin geri dönmesi için gerekli koşullar kamu idaresi tarafından gerçekleştirilmeli.

OHAL'DE KÜLTÜR SANAT YASAK

OHAL kültür sanat alanına yayınevi kapatmaları, yazarların tutuklanması, konserlerin festivallerin, tiyatro oyunlarının yasaklanması, kültür merkezlerinin kapatılması inanç merkezlerine yönelik baskılarla damgasını vurdu.

Alevilerin inanç merkezlerine ve kutsal günlerine yasak

1 Ağustos 2016'da Tunceli'de kutsal mekânlardan sayılan “Reye Haq”, OHAL ve özel güvenlik tedbirleri gerekçesiyle ziyarete kapatıldı. Ankara Valiliği, 14 Ekim 2016'da cemevlerinde yapılacak ‘aşure etkinlikleri’ni yasakladı. Valilik, yasağın gerekçesini ‘huzur ve güvenliğinin sağlanması’ olarak gösterdi. 28 Mayıs 2017 tarihinde yapılacağı duyurulan Alevi inanç önderlerinden Apaziz Dede anma etkinlikleri OHAL gerekçesiyle yasaklandı. 23 Haziran 2017'de Her yıl Sivas İmranlı ilçesinde İmranlı Derneği ve Koçgiri Derneği'nin bir araya gelerek gerçekleştirdiği Cogi Baba Festivali OHAL gerekçesiyle iptal edildi.

Tiyatroya OHAL yasağı

Genco Erkal'ın uyarlayıp yönettiği “Güneşin Sofrasında-Nâzım ile Brecht” adlı oyunun gösterimi, 8 Ağustos 2016'da Olağanüstü Hal gerekçesiyle yasaklandı.

Festival yasakları

Edremit Kaymakamlığı, Zeytinli Rock Festivalinin, OHAL'in kaldırılmasına kadar ertelendiğini duyurdu (12.08.2016). Artvin Cerattepe'de madencilik faaliyetlerine karşı “Artvin varsa ben de varım” sloganıyla başlatılan uluslararası kampanya kapsamında Artvin STK ve Platformları'nın İstanbul'da düzenleyeceği konser Valilik tarafından yasaklandı (14.01.2017). 8-12 Mayıs tarihleri arasında düzenlenmesi planlanan

konserler, atölyeler, oditoryum etkinlikleri, dans gösterileri ve çeşitli oyunların yer alacağı MSGSÜ Sanat Festivaline izin verilmedi.

Grup Yorum'un İstanbul'da düzenleyeceği konser yasaklandı

Grup Yorum'un İstanbul'da 23 Nisan Pazar günü Yenikapı Meydanı'nda düzenleyeceği 'Bağımsız Türkiye' konseri, valilik tarafından 'güvenlik' gerekçesiyle yasaklandı. Grup Yorum, yasağa ilişkin olarak "23 Nisan'da Herkes Grup Yorum, Her yer Grup Yorum. Grup Yorum halktır, susturulamaz" başlığı ile bir açıklama yaptı.

Türkü söylemek yasak

Ankara Valiliği, 26 Mayıs 2017'de güneş battıktan sonra yapılan şarkılı türkülü protestoları terör örgütlerinin eylem yapanlara yönelik bombalı saldırı yapması riskini gerekçe göstererek yasakladı.

Yozgat'ta OHAL süresince alkol yasak

(29.09.2016)Yozgat Valisi Kemal Yurtnaç, il genelinde faaliyet gösteren, pavyon, gazino, bar gibi alkol satışının olduğu mekânların OHAL süresi boyunca kapatılmasına karar verildiğini açıkladı.

Mezopotamya Kültür Merkezi (MKM) kapatıldı

Derneğin birçok ildeki şubesi mühürlendi. Mühürlenmiş dernek şubelerine 3 ay süreyle faaliyet durdurulmuştur ibaresi asıldı.

Barış için sinema sinema için barış

67. Berlin Film Festivali'nde bir araya gelen Türkiyeli sinemacılar OHAL nedeni ile sektörlerinde yaşananları ifade eden bir basın açıklaması yaptılar. Açıklamada, "Türkiye'de siyasi iktidar, süregelen baskıya, sansüre, hak ihlallerine Hayır diyen, devlet şiddetine karşı barış talebinde bulunan herkese savaş açmış durumda. OHAL'le birlikte gazeteciler ve milletvekilleri hapsedildi, çıkarılan KHK'larla barışı savunan akademisyen ve kamu emekçileri görevlerinden hukuksuz biçimde ihraç edildi, temel haklarından mahrum bırakıldı. Sinemacılar da bu baskıdan payını kara listeye koyularak ve sanatsal faaliyetleri kısıtla-

narak alıyor. Türkiyeli sinemacılar olarak barış çağrısını yineliyor, dünyadaki tüm meslektaşlarımızı sansüre, baskıya ve savaş politikalarına karşı dayanışmayı büyütme çağırıyoruz” dendi.

KRİZİN EŞİĞİNDEKİ EKONOMİYE OHAL DESTEĞİ

Neredeyse bir yıl önce 15 Temmuz 2016’da gerçekleşen başarısız askeri darbe girişimi tüm toplumsal hayatı ve doğal olarak ekonomiyi de etkiledi. Darbenin yapıldığı temmuz ayının yarısını da kapsayan üçüncü çeyrekte ekonomi uzun zamandan sonra ilk kez negatif büyüme yaşadı. Ama 15 Temmuz darbe girişiminin ardından tesis edilen OHAL düzeni ve o çerçevede çıkarılan KHK’lar da ekonomide hükümetin elini güçlendirdi. Eşiğine gelinen krizi aşmada, ekonomiyi yeniden büyütmede imkânlar sağladı.

Hükümet OHAL’i krizin eşiğindeki ekonomiyi yönetmekte de kullandı

Ekonomist Mustafa Sönmez’in 8 Temmuz 2017 tarihinde Al Monitor’a yaptığı değerlendirmeye göre 15 Temmuz 2016’ya gelinceye kadar Türkiye ekonomisi yılın ilk yarısını yüzde 5’e yaklaşan bir büyüme oranı ile kapamıştı. Ekonominin işleyişinde yaşamsal önemi olan dış kaynak girişi yavaşlamış olduğu için resmi rezervlerden ve yurt dışında tutulan “net hata-noksan” olarak da nitelendirilen, kaynağı belirsiz döviz girişleri sayesinde doların fiyatı 2,85-2,90 TL aralığında tutuluyordu. Darbe girişimini izleyen haftalarda, bekleneceği üzere, reel üretimde, iç tüketimde, yatırımlarda sert düşüşler gözlemlendi. Bu, özellikle Türkiye’ye yatırım notu veren Fitch, Moody’s, S&P gibi kredi derecelendirme kuruluşları açısından Türkiye’nin risklerinin daha da artması ve ülkenin yatırım yapılabilir durumdan uzaklaşması anlamına geliyordu. Nitekim 20 Temmuz 2016’dan başlayarak bu kuruluşlar, Türkiye’nin notunu “çöp” tanımına soktular. Bu durum darbe girişimi yaşamış, dolayısıyla politik riski de yükselmiş Türkiye’nin risk primini daha da yukarı çekti. Kredi derecelendirme kuruluşlarının not indirimi ülkeden ekim ayından itibaren dış sermaye çıkışını da beraberinde getirdi ve ABD dolarının

tüm dünyada değer kazanması bu etkene eklenince birçok yerel para gibi Türk lirası da dolar karşısında değer kaybetmeye başladı. Darbenin yapıldığı Temmuz ayında 2,96 TL olan doların fiyatı, izleyen aylarda ve 2017'nin ocak ayında düzenli olarak arttı ve ocak 2017 ortalama fiyatı 3,73 TL'yi buldu. Artan dolar fiyatının da olumsuz etkilediği mal ve hizmet üretimi, darbenin yapıldığı temmuz ve izleyen iki ayda ekonomik küçülmeyi getirdi. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), “darbeli çeyrek”te ekonominin yüzde 1,3 küçüldüğünü açıkladı. Özellikle sanayide küçülme dikkat çekici boyuttaydı. Politik düzeyde darbe girişimi karşısında Olağanüstü Hal ilanı ile yeni bir dönem başlatan AKP rejimi, OHAL'in yürütme gücüne verdiği yetkileri sadece siyasi alanda kullanmakla kalmadı, krizin eşliğine gelen ekonomiyi yönetmede de devreye soktu. Meclis'i dışarıda bırakarak çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK), ekonomi alanını da kapsadı. Bu anlamda 15 Temmuz gerekçeli OHAL yönetimi, kriz ihtimaliyle yüz yüze kalan ekonomiyi yönetmede de kullanıldı.

Resmi işsizlik %11'in üstünde

Resmi işsiz sayısı 3 milyon 550 bin. Tarım dışı işsizlik %13'ü geçti, genç işsizliği %22. Temmuz 2016'daki % 11 resmi işsizlik daha da artarak Temmuz 2017'de % 11.3 ü buldu. Resmi işsiz sayısına 1 yılda 125 bin daha eklendi.

Varlık Fonu'nun kurulması

Merkezi bütçenin ve bazı durumlarda Merkez Bankası'nın bazı işlevlerine paralel işlevlerle donatılan Türkiye Varlık Fonu'nun kuruluşu, 15 Temmuz' u izleyen ayda gerçekleşti. Fon ile ilgili birçok kararname art arda OHAL ikliminde çıkarıldı. Örneğin, 680 sayılı KHK ile şans oyunlarının lisansı 49 yıllığına Türkiye Varlık Fonu'na verildi. Bir başka KHK ile yapılan düzenlemede, bazı kamu kuruluşlarına döviz borcu olanlar için borçlarını 2 Ocak 2017 tarihli kur üzerinden ödeme imkânı getirildi. Ayrıca pek çok işletmedeki kamu paylarının Bakanlar Kurulu kararıyla Sayıştay denetimine tabi olmayan Türkiye Varlık Fonu'na aktarılmasının önü açıldı.

Türkiye Varlık Fonu'nun ulaşacağı büyüklüğün 200 milyar doları bulacağını anlaşıldığını kaydeden CHP milletvekili Faik Öztrak, "Fonun Sayıştay denetimine tabi olmadan faaliyette bulunacağı da düşünüldüğünde, son dönemde OHAL kararlarıyla bu fona ciddi miktarda kaynak transferinin yapılması kamuoyunun dikkatini çekmektedir" değerlendirmesinde bulundu. Öztrak, Başbakan Binali Yıldırım'a şu soruyu yöneltti: "Olağanüstü hal KHK'larıyla, ekonominin günlük işleyişine ilişkin düzenlemeler yapılması Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 121. maddesine açıkça aykırı değil midir?"

AKP hükümeti KHK'larla doların tırmanışını frenledi

AKP iktidarı bu KHK'lar ile özellikle doların tırmanışını belli ölçülerde frenledi. Zordaki şirketlere kredi pompalanması, kamu açıkları pahasına vergi indirimlerine gidilmesi, istihdamın maliyetinin bir kısmının devletçe üstlenilmesi, başlamış grevlerin ertelenmesi gibi önlemlerle krize giden ekonomi yönetilmeye çalışıldı. Şubat 2017'den başlayarak ise dünyada rüzgârların Türkiye gibi yükselen ülkeler lehine yön değiştirmesi, sıcak paranın yeniden girişi ile dolar fiyatı 3,50-3,60 TL bandına kadar geriledi ve iç pazara dönük büyüme hızlandı. Öyle ki, 2016'nın son çeyreğinde yaşanan yüzde 3,5'lik büyümenin ardından 2017 ilk çeyreğinde de büyüme yüzde 5 olarak açıklandı. Bu sonuçta 15 Temmuz ile birlikte geçerli kılınan OHAL ikliminin de etkisi olmuştu. Hukuksuz el koymalar

15 Temmuz 2016'daki darbe girişimi sonrasında Fethullahçı Terör Örgütü ve Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) adı altında yürütülen operasyonlar, bir başka ekonomi gündemini oluşturdu. Daha darbe girişimi öncesi, bazılarına kayyum atanan çok sayıda şirket 1 Eylül 2016'de çıkarılan KHK ile art arda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (TMSF) devredilerek AKP rejiminin kontrolüne geçti. Koza-İpek, Boydak, Dumankaya, Naksan, Akfa, Kaynak, Fİ Yapı gibi farklı sektörlerde faaliyet gösteren ve çok sayıda şirketi bünyesinde bulunduran gruplara el konuldu.

Başbakan yardımcısı Nurettin Canikli, 7 Temmuz 2017'de TMSF'ye devrolan şirketlerin toplam aktif büyüklüğünün yaklaşık 41 milyar lira

olduğunu, bu şirketlerin toplamında yaklaşık 44 bin 367 kişinin çalıştığını açıkladı. Canikli; KHK'lar kapsamında Türkiye'nin 43 ilinden toplam 965 şirkette kayyumların yetkilerinin Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF) devredildiğini veya Fon'un bu şirketlere kayyum olarak atandığını, ayrıca 107 gerçek kişinin mal varlıklarına da kayyum olarak TMSF'nin getirildiğini söyledi (7 Temmuz 2017).

FETÖ kapsamında el konulan varlıkların TMSF'ye devredilen 965 şirketle sınırlı olup olmadığı bilinmezken dernek, okul, dersane gibi kurumların varlıklarının TMSF turnikesine sokulmamışsa yine milyonlarca doları bulan büyüklüklere ulaştığı söylenebilir.

Sönmez'e göre yıllık ulusal geliri 800 milyar dolar dolayında olan Türkiye'de FETÖ'ye ait el konulan varlıkların toplamı 14-15 milyar doları bulsa bile bunun makro dengeleri, temel güç ilişkilerini etkileyen bir büyüklük olduğu söylenemez. Ama yine de Türkiye iktisat tarihinde örnekleri görülen gayrimüslimlerin varlıklarına çeşitli gerekçelerle el konulması gerçeğinden sonra, Müslüman sermayedarlar arası "mülk-süzleştirme"nin ilk örneği, 15 Temmuz ile yaşandı denebilir.

20 Temmuz 2017